

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 9.7.2021
C(2021) 4997 final

ANNEX 1

PRILOGA

k

Izvedbenemu sklepu Komisije

o sprejetju večletnega programa dela za program LIFE v obdobju 2021-2024

Večletni program dela za izvajanje programa LIFE v obdobju 2021–2024

Seznam okrajšav in kratic.....	2
1. UVOD	4
2. STRUKTURA	5
2.1 Podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“ ter povezana področja ukrepanja	6
2.2 Podprogram „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“ ter povezana področja ukrepanja	8
2.3 Podprogram „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“ ter povezana področja ukrepanja	11
2.4 Podprogram „Prehod na čisto energijo“ in povezana področja ukrepanja	13
3. DODELITEV SREDSTEV.....	15
4. NEPOVRATNA SREDSTVA.....	16
4.1 Nepovratna sredstva za ukrepe	17
4.1.1 Standardni projekti ukrepov.....	17
4.1.2 Strateški projekti	19
4.1.3 Projekti tehnične pomoči	22
4.1.4 Drugi ukrepi	25
4.2 Postopek predložitve in izbire za nepovratna sredstva za ukrepe.....	26
4.2.1 Enostopenjski postopek za standardne projekte ukrepov, projekte tehnične pomoči in druge ukrepe	26
4.2.2 Dvostopenjski postopek za standardne projekte ukrepov	28
4.2.3 Dvostopenjski postopek za strateške projekte	29
4.3 Nepovratna sredstva za poslovanje	32
4.4 Postopek predložitve in izbire za nepovratna sredstva za poslovanje	33
4.5 Okvirni časovni raspored razpisov za zbiranje predlogov	35
5. DRUGE OBLIKE FINANCIRANJA	36
5.1 Pogodbe o javnih naročilih.....	36
5.2 Nagrade	36
5.3 Dejavnosti v podporo naložbam, vključno z mešanim financiranjem.....	37
5.3.1 Podpora financiranju tehnične pomoči za naložbe, povezane z okoljem in podnebjem	37
5.3.2 Podpora financiranju energijske učinkovitosti in naložb v energijo iz obnovljivih virov	39

5.4	Podpora financiranju drugih ukrepov v okviru posrednega upravljanja	39
5.4.1	Finančna podpora za druge dejavnosti v okviru posrednega upravljanja na področjih okolja in podnebja	40
5.4.2	Finančna podpora za aktiviranje naložb zasebnega sektorja v energijsko učinkovitost	40
5.5	Projekti, financirani z drugimi oblikami financiranja, ki bodo zajeti v 85 % proračuna v skladu s členom 9(3).....	40
6.	KUMULATIVNO FINANCIRANJE.....	41

Seznam okrajšav in kratic

BEST	program nepovratnih sredstev za ukrepe za biotsko raznovrstnosti v najbolj oddaljenih regijah ter čezmorskih državah in ozemljih
CSA	usklajevalni in podporni ukrepi
DEEP	platforma za zmanjševanje tveganj na področju energijske učinkovitosti (De-risking Energy Efficiency Platform)
EA	izvajalska agencija
EASIN	Evropska informacijska mreža za tujerodne vrste
EEFIG	skupina finančnih institucij za energijsko učinkovitost
EIB	Evropska investicijska banka
Instrument ELENA	instrument za evropsko pomoč, namenjeno področju energije na lokalni ravni
EIR	pregled izvajanja okoljske politike
EIT	Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo
ETS	sistem trgovanja z emisijami
EMAS	sistem za okoljsko ravnanje in presojo
FAO	Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo
FISE	informacijski sistem za gozdove EU
IKT	informacijske in komunikacijske tehnologije
IEA	Mednarodna agencija za energijo
IUCN	Svetovna zveza za varstvo narave
SZI	podpora skupnostim znanja in inovacij Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo
LUCAS	statistično raziskovanje rabe in pokrovnosti tal
MAWP	večletni program dela
MRVA	spremljanje, poročanje, preverjanje in akreditacija
NAPCP	nacionalni programi nadzora nad onesnaževanjem zraka
NEPN	nacionalni energetske in podnebni načrti
NEEAP	nacionalni akcijski načrti za energetske učinkovitost

NEC..... nacionalna zgornja meja emisij
 PAF..... prednostni okvir ukrepanja
 OA drugi ukrepi
 OECD Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
 OEF..... okoljski odtis organizacije
 OEFSRs sektorska pravila o okoljskem odtisu organizacij
 PEFokoljski odtis projekta
 PEFCRspravila o okoljskem odtisu kategorij izdelkov
 PLP projekti za obravnavanje *ad hoc* zakonodajnih in političnih prednostnih nalog
 RBMP..... načrti upravljanja povodij
 SAP..... standardni projekti ukrepov
 SGA..... posebni sporazum o dodelitvi nepovratnih sredstev
 SIPstrateški integrirani projekti
 SMARTspecifičen, merljiv, dosegljiv, realističen in časovno določen
 SNAP..... strateški projekti za naravo
 TA-CAP projekti tehnične pomoči za gradnjo zmogljivosti organov držav članic
 TAIEXizmenjava informacij in tehnična pomoč
 TA-PP.....projekti tehnične pomoči za pripravo strateških projektov za naravo in strateških integriranih projektov
 TA projects projekti tehnične pomoči
 TA-R.....projekti tehnične pomoči za ponovitev projektov in izboljšanje rezultatov
 PDEU..... Pogodba o delovanju Evropske unije
 UNFCCCOkvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja
 UNEP..... Program Združenih narodov za okolje
 SZO.....Svetova zdravstvena organizacija
 WISEevropski informacijski sistem za vode
 WMP načrti gospodarjenja z odpadki

1. UVOD

V skladu s členom 3 Uredbe (EU) št. 2021/783 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2021 o vzpostavitvi Programa za okolje in podnebne ukrepe (LIFE) ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1293/2013 (v nadaljnjem besedilu: uredba LIFE) je „[s]plošni cilj programa LIFE [...] prispevati k prehodu na trajnostno, krožno in energijsko učinkovito gospodarstvo, ki bo temeljilo na energiji iz obnovljivih virov in bo podnebno nevtravno ter odporno proti podnebnim spremembam, da se zavaruje, obnovi in izboljša kakovost okolja, vključno z zrakom, vodo in tlemi, ter ustavi in preobrne trend izgube biotske raznovrstnosti ter obravnava propadanje ekosistemov, tudi s podporo izvajanju in upravljanju omrežja Natura 2000, na ta način pa prispeva k trajnostnemu razvoju. Program LIFE podpira tudi izvajanje splošnih akcijskih programov, sprejetih v skladu s členom 192(3) PDEU.“

V zvezi s tem se program LIFE v celoti ujema s cilji evropskega zelenega dogovora¹, katerega namen je:

- preobraziti EU v pravično in uspešno družbo s sodobnim, konkurenčnim in z viri gospodarnim gospodarstvom, ki v letu 2050 ne bo ustvarjalo nobenih neto emisij toplogrednih plinov in v katerem bo rast ločena od rabe virov;
- zavarovati, ohraniti in poživiti naravni kapital EU ter zaščititi zdravje in dobrobit državljanov in državljanek pred nevarnostmi, ki izhajajo iz okolja in podnebja, in njihovimi učinki.

Program LIFE bo prispeval k tem prednostnim nalogam v okviru štirih podprogramov, pri čemer bo zlasti:

- spodbujal in povezoval izvajanje ciljev politike EU za ustavitev in preobrnitev trenda izgube prostoživečih vrst in njihovih življenjskih prostorov v vseh sektorjih ter ciljev strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030;
- spodbujal prehod na krožno gospodarstvo ter varoval in izboljševal kakovost naravnih virov EU, med drugim zrak, tla in vodo;
- spodbujal izvajanje okvira energetske in podnebne politike do leta 2030, cilja podnebne nevtralnosti EU do leta 2050 in nove strategije EU za prilagajanje podnebnim spremembam;
- gradil zmogljivost, spodbujal naložbe ter podpiral izvajanje politik, osredotočenih na energijsko učinkovitost in obnovljive vire energije manjšega obsega.

Sedanji večletni program dela za obdobje 2021–2024 temelji na izkušnjah, pridobljenih pri prejšnjih programih LIFE, in rezultatih posvetovanj z deležniki, izvedenih v okviru priprave tega programa.

Vključuje novosti, uvedene z uredbo LIFE, med drugim:

- okrepljeno ukrepanje na področju naravovarstva in biotske raznovrstnosti z razširjenim področjem uporabe in namensko podporo usklajenim programom ukrepanja v državah članicah. To bo prispevalo k cilju glede biotske raznovrstnosti, da se za cilje biotske raznovrstnosti v letu 2024 nameni 7,5 % letne porabe v sklopu večletnega finančnega okvira, v letih 2026 in 2027 pa 10 %²;

¹ COM(2019) 640 final.

² Glej Medinstitucionalni sporazum z dne 16. decembra 2020 med Evropskim parlamentom, Svetom Evropske unije in Evropsko komisijo o proračunski disciplini, sodelovanju v proračunskih zadevah in dobrem finančnem poslovanju ter novih virih lastnih sredstev, vključno s časovnim načrtom za uvedbo novih virov lastnih sredstev (UL L 433I, 22.12.2020, str. 28).

- cilj, da se 61 % odhodkov nameni podpiranju podnebnih ciljev v skladu s ciljem doseganja podnebne nevtralnosti do leta 2050;
- okrepljeno ukrepanje v zvezi z energijsko učinkovitostjo in obnovljivimi viri energije;
- razširitev možnosti za sinergije z drugimi skladi in programi, zlasti na podlagi pečata odličnosti in kumulativnega financiranja;
- večji učinek za izpolnjevanje družbenih potreb na podlagi združitve prizadevanj s programom Obzorje Evropa, zlasti njegovimi misijami v podporo evropskemu zelenemu dogovoru (prilagajanje podnebnim spremembam ter podnebna nevtralnost mest, oceanov in tal);
- razširjeno geografsko področje uporabe, ki zajema čezmorske države in ozemlja.

Ta večletni načrt dela zajema obdobje od 1. januarja 2021 do 31. decembra 2024.

Struktura večletnega programa dela ustreza seznamu vsebinskih elementov iz člena 18, točka (2), uredbe LIFE, podprograma pa sta posebej obravnavana samo po potrebi.

Program dela določa podroben okvir za izvajanje izvedbenih pooblastil Komisije in vsebuje štiriletni pregled dejavnosti programa LIFE ter tako spodbuja morebitne deležnike k sodelovanju.

Večji del dejavnosti programa LIFE bodo neposredno izvajale službe Komisije ali izvajalska agencija. Izvajalska agencija deluje v okviru pooblastil, ki jih določi Komisija, in pod nadzorom Komisije. Komisija ostaja v celoti odgovorna za program.

2. STRUKTURA

V skladu s členom 4 uredbe LIFE ima program LIFE dve področji, in sicer področje „Okolje“ in področje „Podnebni ukrepi“, ter štiri podprograme:

1. na področju okolja:

- podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“;
- podprogram „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“;

2. na področju podnebnih ukrepov:

- podprogram „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“;
- podprogram „Prehod na čisto energijo“.

Za obdobje trajanja sedanjega večletnega programa dela je za področje okolja predviden proračun v višini 1 801 milijard EUR, za področje podnebnih ukrepov pa proračun v višini 1 032,5 milijarde EUR³.

Posamezni podprogrami so opisani v nadaljevanju skupaj s povezanimi cilji in področji ukrepanja.

Komisija si bo pri izvajanju posameznega podprograma prizadevala zagotoviti, da bo vsak ukrep v skladu z zeleno zavezo „ne škoduj“⁴ in da ne bo ogrožal nobenih ciljev drugih

³ Ti zneski ne vključujejo odhodkov za podporo, ki za obdobje večletnega programa dela znašajo 106 milijonov EUR.

⁴ Glej: https://ec.europa.eu/info/publications/communication-european-green-deal_sl.

podprogramov⁵, hkrati pa bo usmerjena v razvoj sinergij, da bi uresničila celostno vizijo okolja.

2.1 Podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“ ter povezana področja ukrepanja

V skladu s specifičnimi programa LIFE, kot so določeni v členu 3(2) uredbe LIFE, je cilj podprograma „Narava in biotska raznovrstnost“:

- razviti, prikazati, pospeševati in spodbujati nadgraditev inovativnih tehnik, metod in pristopov (vključno z naravnimi rešitvami in ekosistemskimi pristopi) za doseganje ciljev zakonodaje in politike Unije na področju narave in biotske raznovrstnosti ali v zvezi z njima ter prispevati k bazi znanja in uporabi najboljših praks, vključno s podporo omrežju Natura 2000;
- prispevati k razvoju, izvajanju, spremljanju in izvrševanju zadevne zakonodaje in politike Unije na področju narave in biotske raznovrstnosti ali v zvezi z njima, vključno z izboljšanjem upravljanja na vseh ravneh, zlasti s krepitvijo zmogljivosti javnih in zasebnih subjektov ter vključevanjem civilne družbe, pri čemer se ustrezno upoštevajo tudi morebitni prispevki ljubiteljske znanosti⁶;
- spodbuditi široko uporabo uspešnih rešitev/pristopov za izvajanje zadevne zakonodaje in politike Unije na področju narave in biotske raznovrstnosti, in sicer s ponovitvijo rezultatov, vključevanjem zadevnih ciljev v druge politike ter v prakse javnega in zasebnega sektorja, pritegnitvijo naložb in izboljšanjem dostopa do financiranja.

Program LIFE je že od leta 1992 ključno orodje za podporo izvajanju direktive o pticah in direktive o habitatih ter je pomemben in v nekaterih primerih ključen za zagotovitev vzpostavitve omrežja Natura 2000.

V preverjanju ustreznosti direktiv o naravi⁷, Akcijskem načrtu za naravo, ljudi in gospodarstvo⁸ ter strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030⁹ je poudarjena potreba po povečanju financiranja na področju narave in biotske raznovrstnosti.

Podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“ bo prispeval k ciljem Evropske unije glede varstva, vzdrževanja in obnavljanja naravnega kapitala Unije v njenih kopenskih, sladkovodnih in morskih ekosistemih, kot so določeni v Konvenciji o biološki raznovrstnosti¹⁰ in Bernski konvenciji¹¹. Zlasti bo prispeval k doseganju ciljev strategije EU za biotsko

⁵ Na primer ob upoštevanju dela Evropske komisije v zvezi s trajnostnim financiranjem, vključno s taksonomijo EU (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_sl).

⁶ Znanstveno delo, ki ga opravljajo člani širše javnosti, pogosto v sodelovanju s poklicnimi znanstveniki in znanstvenimi ustanovami ali pod njihovim vodstvom.

⁷ Delovni dokument služb Komisije SWD(2016) 472 final z dne 16. decembra 2016 z naslovom Preverjanje ustreznosti zakonodaje EU o naravi (direktive o pticah in direktive o habitatih) – Direktive 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic in Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (v nadaljnjem besedilu: preverjanje ustreznosti direktive o pticah in direktive o habitatih).

⁸ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom „Akcijski načrt za naravo, ljudi in gospodarstvo“ (COM(2017) 198 final, 27. april 2017).

⁹ COM(2019) 640 final, glej: https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_sl.

¹⁰ Odobrena s Sklepom Sveta 93/626/EGS z dne 25. oktobra 1993 o sklenitvi Konvencije o biološki raznovrstnosti (UL L 309, 13.12.1993, str. 1).

¹¹ Konvencija o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih naravnih življenjskih prostorov, odobrena s Sklepom Sveta 82/72/EGS z dne 3. decembra 1981 o sklenitvi Konvencije o varstvu

raznovernost do leta 2030¹², direktive o pticah¹³ in direktive o habitatih¹⁴, uredbe o invazivnih tujerodnih vrstah¹⁵ ter tudi zadevnih ciljev okvirne direktive o morski strategiji¹⁶, okvirne direktive o vodah¹⁷ in evropske strategije za najbolj oddaljene regije¹⁸.

Podprogramu „Narava in biotska raznovernost“ je za obdobje 2021–2024 namenjen okvirni znesek 1 103,5 milijarde EUR.

Podprogram za naravo in biotsko raznovernost se bo izvajal predvsem z naslednjimi vrstami ukrepov:

1. nadaljnjo uporabo tradicionalnega pristopa od spodaj navzgor, katerega cilj je izvajanje praktičnih in učinkovitih ukrepov za izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatov, zdravja ekosistemov in povezanih ekosistemskih storitev na podlagi sofinanciranja standardnih projektov ukrepov (glej oddelek 4.1.1 v nadaljevanju). Vsi standardni projekti ukrepov bi morali biti zasnovani tako, da bi se z njihovim izvajanjem neposredno dosegale konkretne izboljšave za vrste, habitate ter ekosisteme in povezane ekosistemske storitve, določene na podlagi specifičnih in merljivih ciljev (SMART). Standardni projekti ukrepov so na splošno osredotočeni na: (1) ukrepe za ohranjanje in obnovo posameznih območij (prostor za naravo) ter (2) dodatne specifične ukrepe, usmerjene v vrste in ekosisteme/habitat, razen ukrepov za posamezna območja (varstvo/zaščita naših vrst in habitatov);
2. nadaljnjo uporabo celostnega pristopa za podporo popolnemu izvajanju nacionalnih ali regionalnih prednostnih okvirov ukrepanja¹⁹ in drugih instrumentov EU za načrtovanje v zvezi s politiko biotske raznovernosti na podlagi strateških projektov za naravo (glej oddelek 4.1.2 v nadaljevanju). Strateški projekti za naravo vključujejo ukrepe za gradnjo zmogljivosti in vključevanje, tudi z mobilizacijo drugih virov financiranja za naravo in biotsko raznovernost. Vključujejo lahko tudi specifične ukrepe za ohranjanje, zlasti kadar teh ukrepov ni mogoče podpreti z mobilizacijo dodatnega financiranja iz drugih programov financiranja EU (glej oddelek 4.1.2 o strateških projektih za naravo v nadaljevanju);
3. strukturiranim pristopom za podporo izvajanju specifičnih političnih prednostnih nalog na podlagi namenskih razpisov v okviru drugih ukrepov (glej oddelek 4.1.4 v nadaljevanju);
4. projekti tehnične pomoči, kot so opredeljeni v oddelku 4.1.3 v nadaljevanju.

prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (UL L 38, 10.2.1982, str. 1).

¹² Glej: https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_sl.

¹³ Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L 20, 26.1.2010, str. 7).

¹⁴ Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

¹⁵ Uredba (EU) št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst (UL L 317, 4.11.2014, str. 35).

¹⁶ Direktiva 2008/56/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (Okvirna direktiva o morski strategiji) (UL L 164, 25.6.2008, str. 19).

¹⁷ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike (UL L 327, 22.12.2000, str. 1).

¹⁸ Glej Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki z naslovom Trdnejše in prenovljeno strateško partnerstvo z najbolj oddaljenimi regijami EU (COM(2017) 0623).

¹⁹ Določenih v skladu s členom 8 Direktive 92/43/EGS.

Navedene vrste ukrepov lahko vključujejo:

- (1) ukrepe za spodbujanje in podporo ohranjanja in obnove posameznih območij (prostor za naravo);
- (2) dodatne specifične ukrepe, usmerjene v vrste (zaščita naših vrst);
- (3) upravljanje za pospeševanje sprememb ravnanja in/ali sprememb praks ter upravljanja tal, gospodarjenja z zemljišči in upravljanja voda, vključno z morskimi območji, pa tudi ohranjanje naravnih virov, vključno s podporo izvajanju strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030²⁰ in prihodnje evropske gozdarske strategije, za vključevanje ciljev biotske raznovrstnosti v zadevne sektorje, za gradnjo zmogljivosti na vseh ravneh ter izboljšanje baze znanja o naravi in biotski raznovrstnosti, tudi za namene spremljanja, računovodenja in poročanja, ocenjevanja in naknadnega vrednotenja;
- (4) zagotavljanje skladnosti z okoljskimi predpisi in dostop do pravnega varstva.

Navedeni ukrepi bodo med drugim usmerjeni v izvajanje direktive EU o habitatih, direktive EU o pticah in uredbe o invazivnih tujerodnih vrstah, preobrnitev trenda zmanjševanja števila opraševalcev, obnovo degradiranih in z ogljikom bogatih ekosistemov ter izboljšanje zdravja in odpornosti gozdov.

2.2 Podprogram „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“ ter povezana področja ukrepanja

Specifični cilji podprograma „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“ so:

- razviti, prikazati in spodbujati inovativne tehnike, metode in pristope za doseganje ciljev zakonodaje in politike Unije na področju okolja ter prispevati k bazi znanja in uporabi najboljših praks, če je ustrezno;
- prispevati k razvoju, izvajanju, spremljanju in izvrševanju zadevne zakonodaje in politike Unije na področju okolja, vključno z izboljševanjem upravljanja na vseh ravneh, zlasti s krepitvijo zmogljivosti javnih in zasebnih subjektov ter vključevanjem civilne družbe;
- spodbuditi široko uporabo uspešnih tehničnih in političnih rešitev za izvajanje zadevne zakonodaje in politike Unije na področju okolja s ponovitvijo rezultatov, vključevanjem zadevnih ciljev v druge politike ter prakse javnega in zasebnega sektorja, pritegnitvijo naložb in izboljšanjem dostopa do financiranja.

Cilj tega podprograma je olajšati prehod na trajnostno, krožno, energijsko učinkovito gospodarstvo, ki je odporno na podnebne spremembe, in na okolje brez strupov ter varovati, obnoviti in izboljšati kakovost okolja.

Prispeval bo k zadevnim prednostnim nalogam Evropske unije, tako da bo:

- zmanjšal porabo virov in olajšal prehod na trajnostno, krožno, energijsko učinkovito okolje brez strupov, ki je odporno na podnebne spremembe;
- razvil krožne sisteme v skladu z novim akcijskim načrtom za krožno gospodarstvo²¹ ter upošteval njegovo usmerjenost v trajnostne izdelke, surovine ter energijsko intenzivne

²⁰ COM(2019) 640 final.

²¹ Sporočilo Komisije z naslovom Novi akcijski načrt za krožno gospodarstvo – Za čistejšo in konkurenčnejšo Evropo (COM(2020) 98 final).

sektorje in krožne poslovne modele za ohranjanje vrednosti. Posebna pozornost bo namenjena projektom iz najbolj oddaljenih regij in otokov EU;

- zmanjšal nastajanje odpadkov v skladu z okvirno direktivo o odpadkih²² in nevarnih odpadkov ob upoštevanju zaveze EU v okviru Baselske konvencije²³;
- izboljšal ravnanje z odpadki, kar zadeva zbiranje in skladiščenje odpadkov, možnosti predelave in odstranjevanje ob koncu življenjske dobe, tudi na otokih, oddaljenih obalnih ali kopenskih območjih in v najbolj oddaljenih regijah, kjer so za ravnanje z odpadki značilni posebni izzivi;
- zmanjšal emisije onesnaževal v zrak in morje ter državljanom EU zagotovil čist zrak in morje v skladu s pravnim redom EU in cilji akcijskega načrta za ničelno onesnaževanje;
- dosegel in vzdrževal dobro stanje vodnih teles Unije;
- zagotovil čisto površinsko in podzemno vodo v zadostnih količinah za ljudi in druga živa bitja, tudi s povečanjem učinkovitosti rabe vode;
- zmanjšal proizvodnjo, uporabo in emisije nevarnih kemikalij ter zmanjšal izpostavljenost ljudi in okolja tem kemikalijam;
- spodbujal razvoj, trženje in uporabo snovi, materialov in izdelkov, ki so varni in trajnostni že v zasnovi;
- zmanjšal izpostavljenost škodljivim ravnem hrupa;
- ščitil kakovost tal v EU, preprečeval degradacijo tal, povečal odpornost tal proti grožnjam zaradi podnebnih sprememb, se zavzemal za boj proti dezertifikaciji s trajnostnimi praksami upravljanja tal in gospodarjenja z zemljišči, zagotovil sanacijo onesnaženih tal, povečal zmogljivosti za izboljšanje kakovosti vode z zmanjšanjem uhajanja nitratov in za zmanjšanje emisij s shranjevanjem ogljika ter zmanjšal in ublažil pozidavo tal.

Podprogramu „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“ je za obdobje 2021–2024 namenjen okvirni znesek 697,5 milijona EUR.

Ta znesek bo uporabljen zlasti za financiranje standardnih projektov ukrepov, strateških integriranih projektov in drugih ukrepov, osredotočenih na naslednje:

- krožno gospodarstvo, vključno s pridobivanjem virov iz odpadkov, da bi se pospešil prehod na krožno, podnebno nevtralno, trajnostno okolje brez strupov, pri čemer bo:
 - ✓ vrednost izdelkov, materialov in virov čim večja in se čim dlje ohranila v gospodarstvu;
 - ✓ proizvodnja in uporaba izdelkov trajnostna ter
 - ✓ nastajanje odpadkov in prisotnost škodljivih snovi čim manjša.

To vključuje ukrepe za izdelke, ki so varni in trajnostni že v zasnovi, ukrepe za krožno in trajnostno proizvodnjo in potrošnjo ter ukrepe za povečanje popravil, ponovne uporabe, predelave in recikliranja materialov in izdelkov. Vključuje trajnostne tehnologije, orodja in pristope, razvite v okviru trajnostnega modrega gospodarstva, na primer izboljšane možnosti recikliranja infrastrukture za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov na morju ali popravilo/ponovna uporaba ribiških mrež in ribiških stranskih proizvodov / stranskih proizvodov iz akvakulture (npr. ribjih lusk, lupin).

²² Direktiva 2008/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv.

²³ <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>

Vključuje tudi ukrepe za podporo razvoju poslovnih modelov krožnega gospodarstva²⁴ ter krajših in bolj raznolikih sistemov dobavnih verig, ki zmanjšujejo vplive na okolje in zunanjo odvisnost. Ti bi morali temeljiti na celovitih ukrepih, usmerjenih v celotni življenjski cikel izdelkov in materialov.

Kar zadeva pridobivanje virov iz odpadkov, vključuje ukrepe v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki za preprečevanje nastajanja odpadkov, povečanje obsega popravil in ponovne uporabe izdelkov, izboljšanje razvrščanja in dekontaminacije tokov odpadkov ter povečanje obsega varnega in visokokakovostnega recikliranja materialov in izdelkov na podlagi zanesljivih in razširjenih sistemov ločenega zbiranja.

Ključnim vrednostnim verigam izdelkov²⁵, kot so tekstil, kemikalije (vključno s plastiko), gradbeništvo in stavbe, elektronika ter informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) ter baterije in vozila, bo zaradi njihove velike porabe virov in potenciala za krožnost namenjena posebna pozornost v obliki ukrepov, ki se bodo izvajali v vseh fazah zadevnih življenjskih ciklov in bodo vključevali vse zadevne deležnike;

- okolje in zdravje: trajnostno upravljanje, ki temelji na dolgoročnem varstvu naravnih virov in surovin, okolju prijazni proizvodnji blaga in zagotavljanju storitev z namenom odpraviti, preprečiti ali čim bolj zmanjšati škodljive učinke in negativne vplive na zdravje in dobrobit državljanov Unije ter izboljšati kakovost njihovega življenja, pa tudi na okolje ter njegove morske in kopenske ekosisteme, vključno z:
 - vodami in morji. Varstvo in izboljšanje kakovosti podzemne in površinske vode ter preprečevanje in odpravljanje onesnaževal v vodah in morjih, da bi se doseglo in ohranjalo dobro kemijsko in ekološko stanje vseh vodnih teles Unije, vključno z mokrišči, in morskega okolja, ter aktivna zaščita količine vode in zmanjšanje vseh povezanih obremenitev;
 - zrakom in hrupom. Varstvo zraka in izboljšanje kakovosti zraka s preprečevanjem in/ali zmanjšanjem onesnaževal zraka in hrupa, zlasti v mestnem okolju;
 - tlemi. Obnova, sanacija, varstvo in izboljšanje varstva tal v okviru meja naravnih ali upravljanih ekosistemov, da bi se zagotovile ekosistemске storitve, zlasti za ohranjanje rastlinske in živalske produktivnosti, ohranjanje ali izboljšanje kakovosti vode in zraka, zagotavljanje podpore zdravju ljudi in habitatom ter preprečevanje izgube tal;
 - ravnanjem s kemikalijami. Bolj trajnostna uporaba kemikalij (snovi in zmesi) kot takih ter v izdelkih in končnih izdelkih (vključno s pesticidi, gnojili, antimikrobiki in nanomateriali), boljše informacije o vsebnosti kemikalij v končnih izdelkih, preprečevanje nesreč in povezano ozaveščeno nakupovanje, vključno s spodbujanjem medsebojnega povezovanja obvladovanja tveganja zaradi kemikalij, krožnosti materialov in podnebnih sprememb;
- projekte okoljskega upravljanja za spodbuditev spremembe ravnanja, s katerim se bodo podprli izvajanje evropskega zelenega dogovora²⁶, gradnja zmogljivosti na vseh ravneh, tudi za civilno družbo, vključevanje okoljskih ciljev, krožni ukrepi in ukrepi za učinkovito rabo virov v zadevnih sektorjih, izboljšanje baze znanja o okolju, vključno z

²⁴ Poslovni modeli, ki so zasnovani tako, da zagotavljajo čim daljšo uporabo izdelkov in materialov ter okrepijo njihovo uporabo, da bi se iz njih pridobila največja vrednost.

²⁵ Kot so opredeljene v COM(2020) 98 final.

²⁶ COM(2019) 640 final.

bolj ekološkimi naložbami, spremljanje stanja okolja, obračunavanje in poročanje ter prispevanje k spremljanju, ocenjevanju in naknadnemu vrednotenju politike;

- krovno pobudo novi evropski Bauhaus. To bo okoljski, gospodarski in kulturni projekt, ki bo združeval načrtovanje, trajnostnost, dostopnost in cenovno dostopnost v pomoč pri izvajanju evropskega zelenega dogovora. Pri tej pobudi se bodo upoštevali tudi elementi narave in biotske raznovrstnosti.

2.3 Podprogram „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“ ter povezana področja ukrepanja

Specifični cilji podprograma „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“ so:

- razviti, predstaviti in spodbujati inovativne tehnike, metode in pristope za doseganje ciljev zakonodaje in politike Unije na področju podnebnih ukrepov ter prispevati k bazi znanja in uporabi najboljših praks;
- prispevati k razvoju, izvajanju, spremljanju in izvrševanju zadevne zakonodaje in politike Unije na področju podnebnih ukrepov, vključno z izboljšanjem upravljanja na vseh ravneh, zlasti s krepitvijo zmogljivosti javnih in zasebnih subjektov ter vključevanjem civilne družbe;
- spodbuditi široko uporabo uspešnih tehničnih in političnih rešitev za izvajanje zadevne zakonodaje in politik Unije na področju podnebnih ukrepov s ponovitvijo rezultatov, vključevanjem zadevnih ciljev v druge politike ter v prakse javnega in zasebnega sektorja, pritegnitvijo naložb in izboljšanjem dostopa do financiranja.

Program LIFE bo prispeval k prehodu Unije na podnebno nevtralno in odporno družbo, tako da bo podprl izvajanje podnebne politike EU kot dela evropskega zelenega dogovora²⁷ ter pripravil EU na podnebne izzive v prihodnjih letih in desetletjih.

Podprogramu „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“ je za obdobje 2021–2024 namenjen okvirni proračun v višini 505,5 milijona EUR. Največji del proračuna bo porabljen za nepovratna sredstva, med drugim zlasti za standardne projekte ukrepov in strateške integrirane projekte.

Področja ukrepanja podprograma bodo:

- blažitev podnebnih sprememb:
 - zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, vključno s fluoriranimi toplogrednimi plini in ozonu škodljivimi snovmi v skladu s ciljem podnebne nevtralnosti EU in izboljšanje energijske učinkovitosti, vključno z obravnavanjem političnega in tržnega okvira za razvoj in uvajanje nizkoogljičnih ali energijsko učinkovitih izdelkov in storitev ter spodbujanjem modernizacije prometnega sektorja;
 - izboljšanje delovanja sistema trgovanja z emisijami;
 - zagotavljanje podpore trajnostnim praksam gospodarjenja z zemljišči in gozdovi ter upravljanja tal, morij in oceanov, s katerimi se zmanjšujejo emisije CO₂ ali se CO₂ odvzema iz ozračja;
 - razvoj in spodbujanje rešitev za odzem/sekvestracijo CO₂ iz ozračja. Zajemanje in odzem ogljika se lahko zagotovita z naravnimi rešitvami in se združita s

²⁷ COM(2019) 640 final.

projekti za obnovo ali pa temeljita na shranjevanju v posebnih dolgoročnih medijih ali uporabi dolgotrajnih izdelkov;

- prilagajanje podnebnim spremembam:
 - zagotavljanje podpore razvoju politike v zvezi s prilagajanjem ter izboljšanje strategij in načrtov za prilagajanje na vseh ravneh in v vseh sektorjih v skladu z novo strategijo EU za prilagajanje podnebnim spremembam²⁸;
 - izboljšanje, spodbujanje in povečanje uporabe najnovejših orodij in rešitev za oblikovanje modelov za prilagajanje, ocenjevanje tveganj, upravljanje in podporo pri odločanju; spremljanje prilagajanja ter poročanje in vrednotenje v zvezi s tem in orodja za predhodno oceno projektov, da bi se bolje opredelile dodatne koristi in pozitivni vplivi projektov za prilagajanje in preprečevanje na gospodarstvo;
 - zagotavljanje podpore uvajanju izvedljivih sonaravnih rešitev pri gospodarjenju z zemljišči ter upravljanju obalnih in morskih območij, tudi z ocenami, smernicami, krepitevijo zmogljivosti ter ustreznimi finančnimi pristopi in produkti;
 - pristopi in rešitve za prilagajanje mest in regij podnebnim spremembam, zlasti v podporo Konvenciji županov EU in Svetovni konvenciji županov ter evropskemu podnebnemu paktu;
 - pristopi in rešitve za zagotovitev stabilne in varne oskrbe z visokokakovostno sladko vodo, preprečevanje suš, zmanjšanje porabe vode, varstvo in obnova mokrišč ter preprečevanje poplav;
 - rešitve za infrastrukturo in stavbe, odporne proti podnebnim spremembam, ter krepitev njihove odpornosti, vključno z uporabo modro-zelene infrastrukture in sodelovanjem z organizacijami za standardizacijo;
 - zagotavljanje podpore pripravljenosti na skrajne vremenske pojave, predvsem na lokalni ravni in v najbolj oddaljenih regijah;
 - spodbujanje uporabe finančnih instrumentov in inovativnih rešitev za obravnavanje tveganj zaradi podnebja ter javno-zasebnega sodelovanja za zmanjšanje deleža nezavarovanih gospodarskih izgub, povezanih s podnebjem, tudi z izboljšanjem zbiranja podatkov o gospodarskih izgubah, povezanih s podnebjem, in dostopa do teh podatkov;
- upravljanje podnebnih sprememb in obveščanje o njih, kar bo vključevalo ukrepe, ki bodo prispevali k blažitvi podnebnih sprememb ali prilagajanju nanje:
 - spodbujanje sprememb v ravnanju in praksah ter izboljšanje znanja in ozaveščenosti državljanov, zlasti z zagotavljanjem podpore izvajanju evropskega podnebnega pakta²⁹ ter vključevanjem ukrepov za zmanjšanje emisij in učinkovito rabo virov v zadevne sektorje;
 - razvoj in izvajanje podnebnih in energetskih strategij ali strategij do sredine stoletja na lokalni, regionalni in nacionalni ravni;
 - izboljšanje spremljanja emisij toplogrednih plinov, njihovega obračunavanja in poročanja o njih ter prispevanje k spremljanju, ocenjevanju in naknadnemu vrednotenju politike;

²⁸ COM(2021) 82 final.

²⁹ COM(2019) 640 final.

- obveščanje o najboljših praksah in ozaveščanje o blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje, tudi o zagotavljanju odpornosti infrastrukturnih naložb in politik proti podnebnim spremembam;
- razvoj podnebnih storitev in spodbujanje podnebne znanosti;
- razvoj in spodbujanje trajnostnih instrumentov financiranja in zagotavljanje podpore podnebni diplomaciji.

Podprogram „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“ lahko vključuje dejavnosti, povezane z energijsko učinkovitostjo in energijo iz obnovljivih virov, če te dejavnosti v istem letu niso vključene v razpise v okviru podprograma „Prehod na čisto energijo“.

2.4 Podprogram „Prehod na čisto energijo“ in povezana področja ukrepanja

Posebni cilji podprograma „Prehod na čisto energijo“ so:

- razviti, prikazati in spodbujati inovativne tehnike, metode in pristope za doseganje ciljev zakonodaje in politike Unije na področju prehoda na trajnostno energijo iz obnovljivih virov in večje energetske učinkovitosti ter prispevati k bazi znanja in uporabi najboljših praks;
- prispevati k razvoju, izvajanju, spremljanju in izvrševanju zadevne zakonodaje in politike Unije na področju prehoda na trajnostno energijo iz obnovljivih virov ali večje energetske učinkovitosti, vključno z izboljšanjem upravljanja na vseh ravneh, zlasti s krepitvijo zmogljivosti javnih in zasebnih subjektov ter vključevanjem civilne družbe;
- spodbuditi široko uporabo uspešnih tehničnih in političnih rešitev za izvajanje zadevne zakonodaje Unije na področju prehoda na energijo iz obnovljivih virov ali večje energetske učinkovitosti, in sicer s ponovitvijo rezultatov, vključevanjem zadevnih ciljev v druge politike ter v prakse javnega in zasebnega sektorja, pritegnitvijo naložb in izboljšanjem dostopa do financiranja.

V okviru tega podprograma se bodo financirale dejavnosti, ki ustrezajo posebnim temam, opredeljenim v letnih razpisih za zbiranje predlogov, ki temeljijo na seznamu prednostnih tem. Druge dejavnosti, povezane z energijsko učinkovitostjo in energijo iz obnovljivih virov, ki ne obravnavajo posebnih zahtev razpisov, opredeljenih v okviru tega podprograma, se lahko predložijo na razpisih v okviru podprograma „Prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic“.

Cilj podprograma bo olajšati prehod na energijsko učinkovito gospodarstvo, temelječe na energiji iz obnovljivih virov, podnebno nevtralnemu in odpornemu proti podnebnim spremembam, in sicer s financiranjem usklajevalnih in podpornih ukrepov po vsej Evropi. Namen teh ukrepov je odpraviti tržne ovire, ki ovirajo družbeno-gospodarski prehod na trajnostno energijo, vanje pa je po navadi vključenih več malih in srednjih deležnikov, več akterjev, vključno z lokalnimi in regionalnimi javnimi organi ter neprofitnimi organizacijami, pri njih pa sodelujejo tudi potrošniki.

Podprogram bo prispeval k izvajanju ukrepov evropskega zelenega dogovora, povezanih z energijo, vključno s pobudo „val prenove“ za gradbeni sektor, v njem pa bodo ustrezno upoštevana ozemlja, ki niso povezana z evropskimi omrežji, kot so najbolj oddaljene regije EU. Prispeval bo k doseganju ciljev pravičnega prehoda, in sicer s spremljanjem ozemelj in skupin državljanov, na katere negativno vpliva prehod s fosilnih goriv na čisto energijo, s krepitvijo zmogljivosti akterjev in spodbujanjem naložb v čisto energijo, zlasti v energetske

učinkovitost ter lokalno razpoložljive, trajnostne in obnovljive vire energije. Dejavnosti v zvezi z razvojem tehnologije ne bodo vključene³⁰.

Podprogramu „Prehod na čisto energijo“ je za obdobje 2021–2024 namenjen okvirni znesek 527 milijonov EUR.

Velik del tega proračuna bo porabljen za financiranje usklajevalnih in podpornih ukrepov iz nepovratnih sredstev za druge ukrepe za štiriletno obdobje, možnost financiranja standardnih projektov ukrepov pa je predvidena šele od leta 2023.

Zajemal bo naslednja področja ukrepanja:

- **vzpostavitev nacionalnega, regionalnega in lokalnega okvira politike za podporo prehodu na čisto energijo:**

povečanje skladnosti upravljanja energetskega prehoda na različnih ravneh s krepitvijo dialoga med več deležniki in gradnjo zmogljivosti javnih organov za opravljanje nalog v okviru nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov in/ali drugih načrtov in strategij (npr. načrtov za pravični prehod, dolgoročnih strategij za prenavo, strategij za elektrifikacijo prometnega sistema). Zagotavljanje podpore razvoju in učinkovitemu izvajanju politik za čisto energijo, vključno z ustrezno zakonodajo Unije na področju izdelkov in odjemalcev energije, v EU in tretjih državah. Zagotavljanje podpore ukrepom, s katerimi se v prakso prenesejo določbe o pooblastitvi iz evropske zakonodaje s področja čiste energije;

- **pospeševanje uvajanja tehnologije, digitalizacije, novih storitev in poslovnih modelov ter izboljševanje povezanih poklicnih znanj in spretnosti na trgu za prehod na čisto energijo:**

zagotavljanje podpore razogljičenju stavb, industrije in terciarnih sektorjev s spodbujanjem uvajanja inovativnih rešitev na trg, vključno z digitalizacijo in krožno zasnovano v skladu s ciljem podnebne nevtralnosti. Pospeševanje prehoda na čisto energijo z omogočanjem razvoja novih storitev z dodano vrednostjo in inovativnih poslovnih modelov. Uvajanje tehnologij in inovativnih rešitev morajo spremljati ukrepi za obravnavanje tržnih ovir, vključno s podporo razvoju in uporabi novih znanj in spretnosti ter okvirov (oznake, certifikati, tehnološki in netehnološki standardi³¹, npr. za interoperabilnost);

- **privabljanje zasebnega financiranja za trajnostno energijo:**

za povečanje naložb v trajnostno energijo je treba zagotoviti razpoložljivost različnih kapitalskih tokov, in sicer z obravnavanjem ponudbe financiranja in povpraševanja po njem ter učinkovito uporabo javnih sredstev. Dejavnosti na strani ponudbe vključujejo: zbiranje podatkov, metodologijo in obvladovanje tveganja na podlagi dokazov; uskladitev opredelitve in merjenja trajnostnih naložb; razvoj inovativnih mehanizmov, produktov, storitev in praks financiranja; standardizacija in združevanje projektov in naložb; poenostavitev postopka za vlagatelje; gradnja zmogljivosti in dialog. Dejavnosti bi morale prispevati k politiki in zakonodaji EU na področju trajnostnega financiranja³²;

- **zagotavljanje podpore razvoju lokalnih in regionalnih naložbenih projektov:**

³⁰ Razvoj tehnologije ter raziskave in inovacije za prehod na čisto energijo bodo financirani v okviru programa Obzorje Evropa.

³¹ Na primer ontologija SAREF, <https://saref.etsi.org/>.

³² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_sl

gradnja zmogljivosti lokalnih javnih organov in zasebnih vlagateljev, predvsem kolektivnih vlagateljev skupnosti. Olajšanje dialoga s finančnim sektorjem, da bi se zagotovile naložbe v trajnostno energijo, vključno s prilagojenimi ukrepi, ki prispevajo k pravični družbi in pravičnemu energetskega prehodu v regijah EU, ki so najbolj odvisne od fosilnih goriv ali ogljično intenzivnih procesov. Spodbujanje javnih naročil za energijo ter z viri gospodarnih del, oskrbe in storitev. Zagotavljanje podpore prilagojenim pristopom, na podlagi katerih bi lokalni akterji oblikovali naložbene koncepte, izvajali organizacijske inovacije in združevali projekte. Izboljšanje tržnih pogojev in razvoj novih ponudb integriranih storitev za trajnostno energijo v stavbah, prometu, pristaniščih in MSP;

- **vključevanje državljanov v prehod na čisto energijo in njihovo opolnomočanje v tem procesu:**

podpiranje državljanov pri aktivnem sodelovanju pri prehodu na čisto energijo, vključno s ciljno podporo za kolektivne ukrepe, pobude, ki jih vodi skupnost, in pobude, ki jih vodijo državljani, ter razvoj novih energetskega storitev in socialnih inovacij. Okrepitev sodelovanja med lokalnimi organi in pobudami, ki jih vodijo državljani. Zagotavljanje podpore ukrepom, ki prispevajo k zmanjševanju energetske revščine. Spodbujanje energetske pismenosti in trajnostnega ravnanja z energijo med državljani, zlasti mlajšimi generacijami.

3. DODELITEV SREDSTEV

Večletna dodelitev sredstev v okviru posameznega podprograma glede na različne vrste financiranja (v milijonih EUR) v obdobju 2021–2024 je prikazana v preglednici spodaj³³.

Podrobnejše informacije o dodelitvi sredstev glede na vrsto nepovratnih sredstev, vključno z največjim zneskom za strateške projekte za naravo in strateške integrirane projekte, so navedene v oddelku 4.1.2 v nadaljevanju.

V milijonih EUR	Zneski, dodeljeni projektom v skladu s členom 9(3) uredbe LIFE			Druge dejavnosti	Skupaj(1) + (2) + (3) + (4)
	(1) projekti, financirani z nepovratni mi sredstvi	(2) operacije mešanega financiranja	(3) projekti, financirani z drugimi oblikami financiranja		
Zneskiza podprogram v milijonih EUR				(4) dejavnosti, ki so financirane prek javnih naročil in niso zajete v točki (3)	
1. Narava in biotska raznovrstnost	926,69	7,50	70,93	98,42	1 103,54
2. Krožno gospodarstvo in kakovost življenja	599,29	7,50	45,28	45,48	697,54

³³ Nepovratna sredstva za druge ukrepe bodo za podprogram „Prehod na čisto energijo“ vključevala usklajevalne in podporne ukrepe ter nepovratna sredstva za opredeljenega upravičenca v skladu s členom 195, točka (f), finančne uredbe.

3. Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje	419,07	0,00	45,25	41,20	505,52
4. Prehod na čisto energijo	412,22	0,00	85,00	29,86	527,08
SKUPAJ	2 357,27	15,00	246,46	214,96	2 833,68

Opomba: ti zneski ne vključujejo odhodkov za podporo, ki znašajo 106 milijonov EUR.

Zneski, dodeljeni glede na različne vrste financiranja, so okvirni. Spremembe so možne v okviru naslednjih omejitev:

- v skladu s členom 5(4) uredbe LIFE se najmanj 60 % proračunskih sredstev, dodeljenih projektom, ki so podprti z nepovratnimi sredstvi za dejavnosti s področja „Okolje“, v obliki nepovratnih sredstev nameni za projekte, ki podpirajo podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“;
- v skladu s členom 9(3) uredbe LIFE se vsaj 85 % proračuna za program LIFE dodeli za nepovratna sredstva, finančne instrumente v obliki operacij mešanega financiranja in projekte, financirane z drugimi oblikami financiranja, v obsegu, določenem v oddelku 5.5. Vrednost ukrepov, dodeljenih projektom v skladu s členom 9(3) uredbe LIFE, znaša 2 372,27 milijona EUR, kar je 83,7 % proračuna programa LIFE (vključno z odhodki za podporo);
- v skladu s členom 18(4) uredbe LIFE Komisija zagotovi, da se sredstva, ki se v okviru danega razpisa za zbiranje predlogov ne porabijo, prerazporedijo med različne vrste ukrepov iz člena 11(2) uredbe LIFE znotraj istega področja.

Navedena sredstva se lahko upravljajo v okviru neposrednega ali posrednega upravljanja znotraj omejitev finančne uredbe in uredbe LIFE.

4. NEPOVRATNA SREDSTVA

Skupni okvirni znesek, namenjen nepovratnim sredstvom za obdobje 2021–2024, je 2 357,27 milijarde EUR, od katerih je 97,65 % okvirno dodeljenih nepovratnim sredstvom za ukrepe, 2,35 % pa nepovratnim sredstvom za poslovanje.

Podatki za posamezne vrste ukrepov in področja ukrepanja, če je ustrezno, so navedeni spodaj. V skladu s členom 18(4) uredbe LIFE bi se lahko sredstva, ki se v okviru razpisa za zbiranje predlogov ne porabijo, prerazporedila med različne vrste ukrepov znotraj istega področja.

V skladu s členom 12 uredbe LIFE bi bilo treba pri ukrepih, financiranih v okviru programa LIFE, izjemoma omogočiti sodelovanje pravnih subjektov iz vseh tretjih držav, ki niso pridružene programu LIFE, če:

- je njihovo sodelovanje potrebno za doseganje ciljev ukrepa, da se zagotovi učinkovitost ukrepov, ki se izvajajo v Uniji in/ali z njo povezanih čezmorskih državah in ozemljih, ter
- načeloma sami poravnajo stroške svojega sodelovanja.

Vrsta ukrepa	Dodelitev v milijonih EUR					Stopnja sofinanciranja ³⁴	Najdaljše obdobje upravičenosti
	podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“	podprogram „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“	podprogram „Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje“	podprogram „Prehod na čisto energijo“	skupaj		
Standardni projekti ukrepov	547,77	350,30	280,44	20,50	1 199,01	največ 60 % največ 67 % ali največ 75 % pod posebnimi pogoji	10 let
Strateški projekti za naravo	280,00				280,00	največ 60 %	14 let
Strateški integrirani projekti		210,70	125,00	0,00	335,70	največ 60 %	14 let
Tehnična pomoč	15,42	13,28	2,85	1,60	33,16	največ 60 % največ 95 % pod posebnimi pogoji	5 let
Drugi ukrepi	55,50	19,00	0,30	379,12	453,92	največ 95 % največ 100 % za nadaljevanje programa BEST	10 let
Nepovratna sredstva za poslovanje	28,00	6,00	10,48	11,00	55,48	največ 70 %	3 leta
Skupaj	926,69	599,29	419,07	412,22	2 357,27		

V skladu z določbami iz uredbe LIFE in finančne uredbe bi se lahko nekatere spodaj navedene dejavnosti izvajale v okviru posrednega upravljanja, če je ustrezno, ob upoštevanju posebnih pogojev za njihovo izvajanje.

4.1 Nepovratna sredstva za ukrepe

V skladu s členom 11(2) uredbe LIFE se lahko v okviru programa LIFE zagotovijo različne vrste nepovratnih sredstev za ukrepe:

- (1) standardni projekti ukrepov;
- (2) strateški projekti za naravo;
- (3) strateški integrirani projekti;
- (4) projekti tehnične pomoči;
- (5) drugi ukrepi.

4.1.1 Standardni projekti ukrepov

Ti projekti so tradicionalni projekti LIFE, katerih cilj je:

³⁴ Stopnja sofinanciranja je izračunana na podlagi upravičenih izdatkov projekta.

- razviti, predstaviti in spodbujati inovativne tehnike, metode in pristope;
- prispevati k bazi znanja in uporabi najboljših praks;
- prispevati k razvoju, izvajanju, spremljanju in izvrševanju zadevne zakonodaje in politike Unije, vključno z izboljšanjem upravljanja na vseh ravneh, zlasti s krepitvijo zmogljivosti javnih in zasebnih subjektov ter vključevanjem civilne družbe;
- spodbuditi široko uporabo uspešnih tehničnih in političnih rešitev za izvajanje zadevne zakonodaje in politik Unije s ponovitvijo rezultatov, vključevanjem zadevnih ciljev v druge politike ter prakse javnega in zasebnega sektorja, pritegnitvijo naložb in izboljšanjem dostopa do financiranja³⁵.

Okvirni znesek, dodeljen standardnim projektom ukrepov za obdobje 2021–2024, je 1 999 milijard EUR, od katerih bo 13 milijonov EUR vnaprej dodeljenih projektom novega evropskega Bauhauusa. V skladu s členom 18(4) uredbe LIFE bi se lahko sredstva, ki se v okviru razpisa za zbiranje predlogov ne porabijo, prerazporedila med različne vrste ukrepov znotraj istega področja.

4.1.1.1 Stopnja sofinanciranja

Stopnja sofinanciranja za standardni projekt ukrepov praviloma ne presega 60 % skupnih upravičenih stroškov projekta, razen pri projektih v zvezi z naravo in biotsko raznovrstnostjo, ki se nanašajo na:

- kateri koli prednostni habitat ali prednostno vrsto za izvajanje Direktive 92/43/EGS (direktiva EU o habitatih), kot je navedena v ustreznih prilogah k Direktivi;
- katere koli vrste ptic, ki jih Odbor za prilagajanje znanstvenemu in tehničnemu napredku, ustanovljen v skladu s členom 16 Direktive 2009/147/ES (direktiva EU o pticah), šteje za prednostne za financiranje;
- kateri koli habitatni tip ali vrsto iz prilog k direktivi o habitatih, katerih stanje ohranjenosti je bilo v najnovejših razpoložljivih ocenah biogeografskih regij na ravni EU in nacionalni ravni ocenjeno kot neugodno do slabo, ki se še naprej slabša (U2-);
- kateri koli habitatni tip ali vrsto (razen vrst ptic), katerih stanje ogroženosti na ravni EU je bilo v najnovejši objavljeni različici rdečega seznama evropskih vrst ali habitatov ocenjeno kot ogroženo ali slabše (https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm in https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm), tudi na ozemljih, ki jih ti sezname ne zajemajo;
- kateri koli drug habitat ali vrsto na ozemljih, ki niso zajeta na rdečem seznamu evropskih vrst ali habitatov in katerih stanje ogroženosti je bilo v najnovejši objavljeni različici globalnega rdečega seznama vrst ali habitatov IUCN ocenjeno kot ogroženo ali slabše.

Pri teh projektih v zvezi z naravo in biotsko raznovrstnostjo bi lahko stopnja sofinanciranja znašala 75 % skupnih upravičenih stroškov, če je projekt usmerjen izključno v prednostne habitate in/ali vrste, kot je opisano zgoraj. Vložniki bodo morali v svojih predlogih navesti, da so vsi ukrepi očitno prilagojeni v korist habitatom ali vrstam, ki izpolnjujejo pogoje za 75-odstotno sofinanciranje.

Projektom, usmerjenim v prednostne in neprednostne habitate in/ali vrste, se lahko odobri do 67-odstotna stopnja sofinanciranja, če je projekt očitno usmerjen v zadevne prednostne vrste

³⁵ Člen 2(4) in člen 3(2) uredbe LIFE.

ali habitate in je večina njegovih ukrepov zasnovanih tako, da izrecno neposredno obravnavajo prednostne vrste ali habitate in jim zagotavljajo konkretne neposredne koristi. Predlogi, v katerih so navedene prednostne vrste ali habitati, ki bodo od predvidenih ukrepov imeli le posredne koristi, ali v katerih so take vrste ali habitati le manj pomemben cilj, ne bodo upravičeni do 67-odstotne stopnje sofinanciranja.

4.1.1.2 Obdobje upravičenosti

Najdaljše obdobje upravičenosti za standardne projekte ukrepov je 10 let. To utemeljujeta zapletenost nekaterih projektov in dejstvo, da bodo zaradi nepredvidenih dogodkov (npr. izredne vremenske razmere) morda potrebna podaljšanja.

4.1.2 *Strateški projekti*

Strateški projekti vključujejo:

- (1) strateške projekte za naravo;
- (2) strateške integrirane projekte.

4.1.2.1 Strateški projekti za naravo

V skladu s členom 2(1) uredbe LIFE strateški projekti za naravo podpirajo doseganje ciljev Unije na področju narave in biotske raznovrstnosti z izvajanjem usklajenih programov ukrepov v državah članicah, da bi se ti cilji in prednostne naloge vključevali v druge politike in instrumente financiranja, med drugim tudi tako, da se usklajeno izvajajo prednostni okviri ukrepanja, sprejeti na podlagi Direktive 92/43/EGS.

Strateški projekti za naravo bodo usmerjeni v naslednje strategije in načrte:

- prednostni okvir ukrepanja v skladu s členom 8 Direktive Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (direktiva o habitatih) ter
- druge načrte ali strategije, ki so jih na mednarodni, nacionalni, regionalni ali večregionalni ravni sprejeli organi za naravo in biotsko raznovrstnost ter s katerimi se izvršuje politika ali zakonodaja EU na področju narave in/ali biotske raznovrstnosti in ki vključujejo specifične in merljive ukrepe ali cilje z jasnim časovnim razporedom in proračunom.

Strateški projekti za naravo temeljijo predvsem na izkušnjah, pridobljenih z integriranimi projekti za naravo v okviru programa LIFE v obdobju 2014–2020. Medtem ko so bili integrirani projekti za naravo osredotočeni izključno na izvajanje prednostnih okvirov ukrepanja, imajo strateški projekti za naravo širše področje uporabe, ki je v skladu s strategijo EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, in so bolj osredotočeni na vključevanje.

Glede na potrebe danih držav članic (ali regij), kot so opredeljene v njihovih prednostnih okvirih ukrepanja ali drugih načrtih za naravo in biotsko raznovrstnost (ki morajo biti na voljo do predložitve popolnega predloga strateškega projekta za naravo), sklop ukrepov, ki se vključi v program ukrepanja strateškega projekta za naravo, vključuje:

- ukrepe za institucionalno podporo in gradnjo zmogljivosti;
- mobilizacijo in usklajevanje dodatnega financiranja za dopolnilne ukrepe, zlasti iz drugih instrumentov in programov EU za financiranje.

Poleg tega lahko strateški projekti za naravo vključujejo tudi konkretne ohranitvene ukrepe, zlasti kadar teh ni mogoče podpreti v okviru drugih programov EU za financiranje.

Organi, pristojni za naravo in biotsko raznovrstnost ter odgovorni za izvajanje prednostnega okvira ukrepanja, sodelujejo pri predlogih strateških projektov za naravo, bodisi kot vložniki bodisi, v ustrezno utemeljenih primerih, kot povezani upravičenci.

Okvirna porazdelitev strateških projektov za naravo v obdobju 2021–2027 bi morala biti naslednja:

Vir: podatki Eurostata	Države	Koeficient
Manjše države članice (manj kot 30 000 km ²)	Ciper, Luksemburg, Malta, Slovenija	1
Povprečno velike države članice (med 30 000 in 100 000 km ²)	Avstrija, Belgija, Hrvaška, Češka, Danska, Estonija, Madžarska, Irska, Latvija, Litva, Nizozemska, Portugalska, Slovaška	2
Večje države članice (več kot 100 000 km ²)	Bolgarija, Nemčija, Grčija, Španija, Finska, Francija, Italija, Poljska, Romunija, Švedska	3

Koeficient, dodeljen posamezni skupini držav, označuje okvirni obseg podpore, zagotovljene vsaki državi v okviru strateških projektov za naravo v obdobju 2021–2027.

Koeficient v zgornji preglednici kaže delež sofinanciranja EU, ki je na voljo strateškim projektom za naravo v obdobju 2021–2027, pri čemer koeficient 1 okvirno ustreza 10 milijonom EUR, koeficient 2 20 milijonom EUR, koeficient 3 pa 30 milijonom EUR sofinanciranja EU. Čeprav se vse države članice spodbujajo, naj predložijo en sam obsežen predlog strateškega projekta za naravo, katerega obseg finančnih sredstev bi moral temeljiti na zgornji preglednici, se lahko podpora LIFE v državah članicah, kjer je to ustrezno utemeljeno, razdeli med dva ali več strateških projektov za naravo. Da bi se do leta 2027 zagotovila čim večja geografska pokritost držav članic EU v strateških projektih za naravo, se regionalni organi, ki nameravajo predložiti tak projekt, močno spodbujajo, naj pri pripravi svojih predlogov sodelujejo z drugimi regijami.

Kljub prizadevanjem za zagotovitev geografskega ravnovesja bo dodeljevanje nepovratnih sredstev še naprej konkurenčno. Predlogom, ki po vrednotenju ne bodo dosegli zahtevanega najmanjšega števila točk, nepovratna sredstva ne bodo dodeljena. Financiranje predloga države članice, ki še ni prejela nepovratnih sredstev za strateške projekte za naravo, se bo štelo za prednostno v primerjavi z drugimi predlogi držav članic, ki že imajo enega ali več takih projektov, vendar le, če bo zadevni projekt presegel zahtevano najmanjše število točk.

Močno se spodbuja usklajeno izvajanje strateških projektov za naravo med državami članicami, pri čemer se uporabljajo tudi nadnacionalne platforme za usklajevanje in sodelovanje, zagotovljene v okviru makroregionalnih strategij EU, kadar države članice sodelujejo pri takih strategijah³⁶.

Časovna prekrivanja integriranih projektov za naravo in strateških projektov za naravo v dani državi članici/regiji niso vnaprej izključena, če sta jasna dodana vrednost in tematsko dopolnjevanje strateškega projekta za naravo v primerjavi z integriranimi projekti.

4.1.2.2 Strateški integrirani projekti

³⁶ Makroregionalne strategije EU so okvirni sodelovanja za boljše usklajevanje ukrepov in sredstev na določenem nadnacionalnem geografskem območju (makroregija), njihovi skupni prednostni področji pa sta okolje (vključno z varstvom narave) in podnebje. Ključne značilnosti strategij so medsektorski pristop, upravljanje na več ravneh in sodelovanje deležnikov. Informacije so na voljo na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sl/policy/cooperation/macro-regional-strategies/.

V skladu s členom 2(2) uredbe LIFE ti projekti podpirajo izvajanje okoljskih ali podnebnih strategij ali akcijskih načrtov na regionalni, večregionalni, nacionalni ali nadnacionalni ravni, ki so jih razvili organi držav članic in ki so potrebni v skladu s posebno zakonodajo ali politiko Unije na področju okolja, podnebja ali zadevne energije, pri čemer se zagotovi, da se vključijo deležniki, ter spodbujata uporaba vsaj še enega drugega vira financiranja na ravni Unije, nacionalni ali zasebni ravni in usklajevanje s tem drugim virom.

Strategije in načrti, v katere so usmerjeni strateški integrirani projekti, so:

- v okviru podprograma „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“:
 - krožno gospodarstvo: nacionalni ali regionalni akcijski načrti, strategije, načrti za krožno gospodarstvo ali podobno³⁷, ki:
 - so uradno odobreni;
 - vključujejo specifične in merljive ukrepe ali cilje z jasnim časovnim razporedom ter
 - so v skladu s cilji akcijskega načrta EU za krožno gospodarstvo ali jih dopolnjujejo;
 - odpadki: nacionalni in regionalni načrti ravnanja z odpadki v skladu s členom 28 okvirne direktive o odpadkih in/ali programi preprečevanja odpadkov, kot so zahtevani s členom 29 navedene direktive;
 - voda: načrti upravljanja povodij v skladu s Prilogo VII k okvirni direktivi o vodah, načrti za obvladovanje poplavne ogroženosti v skladu z direktivo o poplavih, morske strategije v skladu z okvirno direktivo o morski strategiji;
 - zrak: načrti za kakovost zraka v skladu z direktivo o kakovosti zunanjega zraka ali nacionalni programi nadzora nad onesnaževanjem zraka v skladu z direktivo o nacionalnih zgornjih mejah emisij;
- v okviru podprograma „Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje“:
 - nacionalni energetske in podnebni načrti (Uredba (EU) 2018/1999 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov);
 - nacionalni akcijski načrti za energetske učinkovitost;
 - nacionalne ali regionalne strategije ali akcijski načrti za prilagajanje;
 - akcijski načrti na ravni mesta ali skupnosti, s katerimi se prvič uvaja prehod na podnebno nevtralno družbo in/ali družbo, odporno proti podnebnim spremembam;
 - strategije za zmanjševanje toplogrednih plinov ali načrti za gospodarstvo, ki so nacionalno ali regionalno specifični oziroma specifični za industrijo/sector in prispevajo k podnebni nevtralnosti.

³⁷ Akcijski načrt, strategija, načrt za krožno gospodarstvo ali podobno je uradni dokument, sprejet na podlagi ustreznega zakonodajnega postopka na nacionalni ali regionalni ravni, s katerim se uvaja vizija in predlagajo ukrepi/politike za pospešitev prehoda na krožno gospodarstvo na nacionalni ali regionalni ravni v skladu s cilji akcijskega načrta EU za krožno gospodarstvo. Dokument bi moral temeljiti na celovitem pristopu in biti med drugim osredotočen na življenjski cikel izdelkov in/ali materialov. Da bi se načrt štel za upravičenega, mora imeti specifične in merljive cilje ali ukrepe z jasnim časovnim razporedom, ki omogočajo sledenje prispevku strateškega integriranega projekta k izvajanju načrta. Poimenovanja so lahko različna, na primer strategije za krožno gospodarstvo, načrti za krožno gospodarstvo, okviri za krožno gospodarstvo itd. Načrti po možnosti odpravljajo omejitve politike in vključujejo medresorsko usklajevanje. Komisija take okvirne strategije šteje za enega od najučinkovitejših načinov za doseganje napredka pri prehodu na krožno gospodarstvo v državah članicah ter države članice spodbuja k sprejetju in izvajanju teh strategij.

Komisija si bo prizadevala zagotoviti čim večjo geografsko pokritost strateških integriranih projektov, tako da bo v okviru posameznega podprograma okvirno dodelila vsaj en tak projekt na državo članico.

Pri strateških integriranih projektih na nadnacionalni ravni se spodbuja uporaba nadnacionalnih platform za usklajevanje in sodelovanje, zagotovljenih v okviru makroregionalnih strategij EU, kadar države članice sodelujejo pri takih strategijah.

4.1.2.3 Najvišji zneski

Glede na pozitivne izkušnje z integriranimi projekti v okviru programa LIFE v obdobju 2014–2020 bo najvišji skupni znesek, dodeljen strateškemu projektu za naravo, znašal 280 milijonov EUR, kar je 30 % celotnega proračuna, namenjenega nepovratnim sredstvom za podprogram „Narava in biotska raznovrstnost“. Najvišji skupni znesek, dodeljen strateškemu integriranemu projektu v okviru podprograma „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“ ter podprograma „Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje“, bo znašal 336 milijonov EUR, tj. 33 % celotnega proračuna, namenjenega nepovratnim sredstvom za ta podprograma. Skupni znesek, dodeljen strateškemu projektu za naravo in strateškemu integriranemu projektu, bo znašal približno 26 % celotnega proračuna programa LIFE, namenjenega nepovratnim sredstvom.

4.1.2.4 Stopnja sofinanciranja

Stopnja sofinanciranja za strateške projekte za naravo in strateške integrirane projekte ne presega 60 % skupnih upravičenih stroškov projekta.

4.1.2.5 Obdobje upravičenosti

Ob upoštevanju, da strateški načrti vključujejo izvajanje načrta ukrepov, je najdaljše obdobje upravičenosti 14 let.

4.1.3 Projekti tehnične pomoči

V skladu s členom 2(3) uredbe LIFE lahko projekti tehnične pomoči vključujejo naslednje dejavnosti:

- sodelovanje v standardnih projektih ukrepov ter pripravo strateških projektov za naravo in strateških integriranih projektov (TA-PP);
- pripravo za olajšanje izboljšanja ali ponovitve rezultatov iz drugih projektov, ki se financirajo s programom LIFE, predhodnimi programi ali drugimi programi Unije, ter za dostop do drugih finančnih instrumentov Unije (TA-R);
- krepitev zmogljivosti organov držav članic z nizko stopnjo učinkovitega sodelovanja v programu LIFE, da bi se izboljšale storitve nacionalnih kontaktnih točk po vsej EU in povečala splošna kakovost predloženih predlogov (TA-CAP).

Okvirni znesek za projekte tehnične pomoči je 33,16 milijona EUR. Ta bi se lahko povečal za znesek, ki je v nadaljevanju predviden za mešano financiranje (glej oddelek 5.3.1), če bi bilo primerno dodeliti nepovratna sredstva, ki jih ne spremljajo finančni instrumenti, pri čemer se upošteva povezana faza razvoja naložb.

Ob upoštevanju dejstva, da se lahko sredstva, ki se ne porabijo, v skladu s členom 18(4) uredbe LIFE prerazporedijo med različne vrste projektov znotraj istega področja, je za obdobje 2021–2024 predvidena naslednja vnaprejšnja dodelitev sredstev:

- okvirno 3,16 milijona EUR za TA-PP;
- 9 milijonov EUR za TA-CAP;
- približno 21 milijonov EUR za TA-R.

4.1.3.1 Stopnja sofinanciranja

Najvišja stopnja sofinanciranja za projekte tehnične pomoči bo 60 % upravičenih stroškov, razen pri projektih za izboljšanje učinkovitega sodelovanja v programu LIFE (TA-CAP). Najvišja stopnja sofinanciranja za projekte tehnične pomoči v zvezi z dejavnostmi organov držav članic, kot so opredeljeni v členu 11(4) uredbe LIFE, bo 95 % upravičenih stroškov v skladu s členom 9(4) uredbe LIFE.

4.1.3.2 Projekti za pripravo strateških projektov za naravo ali strateških integriranih projektov (TA-PP)

Cilj teh projektov je zagotoviti finančno podporo za pomoč vložnikom pri pripravi strateškega projekta za naravo ali strateškega integriranega projekta, pri čemer znaša najvišji prispevek programa LIFE 70 000 EUR.

Ti projekti so nadaljevanje projektov tehnične pomoči, financiranih v okviru programa LIFE za obdobje 2014–2020.

4.1.3.3 Projekti za olajšanje izboljšanja ali ponovitve rezultatov (TA-R)

Cilj teh projektov je olajšati izboljšanje ali ponovitev rezultatov, financiranih v okviru programa LIFE, ali, če je ustrezno, uresničiti cilje programa LIFE, financirane z drugimi sredstvi EU, vključno s pripravo dostopa do drugih finančnih instrumentov Unije.

S temi projekti bi se lahko sofinancirale dejavnosti, potrebne za:

- (1) pripravo izboljšanja in/ali ponovitve rezultatov prejšnjih projektov LIFE ali drugih programov Unije;
- (2) olajšanje dostopa operacije, ki prispeva k uresničevanju ciljev LIFE, do sklada InvestEU ali drugih finančnih instrumentov.

Ta podpora naložbam in ponovitvi se zdi strateška, saj podpira uresničevanje zelenih naložb na terenu.

Na voljo bodo sredstva za financiranje zelenih naložb, na primer oblikovanje nove pobude za naravni kapital in krožno gospodarstvo v okviru sklada InvestEU, s katero bo v naslednjih 10 letih mobiliziranih vsaj 10 milijard EUR, od katerih so 3 milijarde EUR predvidene za obdobje 2021–2024. Kljub temu na povpraševanje po naložbah v okoljske projekte pogosto vplivajo velike ovire, kot so omejene upravne zmogljivosti nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov, pomanjkanje ozaveščenosti in strokovnega znanja javnih in zasebnih nosilcev projektov v zvezi s trajnostnostjo, dojemanje velikega tveganja, potreba po dolgoročni perspektivi za finančni donos naložb in pomisleki glede bankabilnosti projektov.

To pomeni, da je potrebna namenska finančna podpora, katere cilj je pomagati vzpostaviti nabor inovativnih in trajnostnih projektov.

Ta finančna podpora se lahko zagotovi v obliki nepovratnih sredstev za izvedbo nekaterih predhodnih študij ali mešanega financiranja, če nepovratna sredstva spremljajo vračljivi viri, kot so posojila, lastniško financiranje ali proračunska podpora (glej oddelek 5.3.1).

4.1.3.4 Projekti za krepitev zmogljivosti organov držav članic z nizko stopnjo učinkovitega sodelovanja (TA-CAP)

Cilj teh projektov tehnične pomoči je krepitev zmogljivosti organov držav članic, da bi se izboljšalo učinkovito sodelovanje v programu LIFE.

Nizka stopnja učinkovitega sodelovanja: opredelitev

Pojem „nizka stopnja učinkovitega sodelovanja“ zajema pojma nizke stopnje sodelovanja in neučinkovitega sodelovanja.

Kot je navedeno v uvodni izjavi 32 uredbe LIFE, bosta ta elementa tehtana na podlagi: števila in gostote prebivalstva, skupne površine območij Natura 2000 za vsako državo članico, izražene kot delež skupne površine Natura 2000, in deleža ozemlja države članice, pokritega z območji Natura 2000.

Pri faktorju držav članic, tj. MSf, bo upoštevano naslednje:

- A = število prebivalstva (delež prebivalstva EU v %);
- B = gostota prebivalstva (% v primerjavi z največjo gostoto prebivalstva);
- C = površina območij Natura 2000 (% skupne površine območij Natura 2000 v EU);
- D = površina območij Natura 2000 (% skupne površine v državi članici).

Ker program „Narava in biotska raznovrstnost“ predstavlja približno 40 % skupnega proračuna, se šteje, da C in D znašata do 40 %.

$$Msf = (A + B) * 40 \% (C + D)$$

Pri opredelitvi pojma „nizka stopnja učinkovitega sodelovanja“ namerava Komisija upoštevati dve merili:

1. nizko stopnjo sodelovanja: država zabeleži nizko stopnjo sodelovanja, če je stopnja predloženih predlogov, deljena z zgoraj navedenim faktorjem za zadevno državo, v spodnjih dveh tretjinah;
2. neučinkovito sodelovanje: sodelovanje države je neučinkovito, če je stopnja uspešnosti (število predlogov projektov, ki so bili odobreni, od predloženih predlogov projektov), deljena z zgoraj navedenim faktorjem za zadevno državo, v spodnjih dveh tretjinah.

Vsaka država, ki se uvrsti v eno od zgoraj navedenih dveh kategorij, se bo štela za upravičeno do teh projektov.

Vsaki državi bi se lahko v obdobju, ki ga zajema ta večletni program dela, odobril le en TA-CAP za nizko stopnjo učinkovitega sodelovanja.

Izračun za določitev seznama upravičenih držav bo opravila Komisija, ki bo pri tem upoštevala zadnja tri leta, za katera so na voljo podatki. Rezultati bodo predloženi državam članicam pred objavo posameznega razpisa za zbiranje predlogov.

Upravičene dejavnosti

Komisija pričakuje, da bo vsak predlog temeljil na analizi potreb, pri kateri bodo opredeljene najučinkovitejše dejavnosti za obravnavanje nizke stopnje sodelovanja in/ali neučinkovitega sodelovanja različnih vrst vložnikov (javnih organizacij, zasebnih subjektov in organizacij civilne družbe).

Upravičene dejavnosti so:

- izvedbeni ukrepi, kot so dejavnosti usposabljanja in ciljno usmerjene kampanje obveščanja;
- ukrepi za spremljanje in vrednotenje, s katerimi se oceni dejanski učinek izvedbenih ukrepov;
- ukrepi za obveščanje in razširjanje;
- ukrepi za vodenje projektov in nadzor kakovosti.

Komisija predvideva, da bo proračun sorazmeren z dejavnostmi, ki se bodo v okviru posameznega projekta izvajale za obravnavanje nizke stopnje sodelovanja in/ali neučinkovitega sodelovanja različnih vrst vložnikov.

4.1.3.5 Najdaljše obdobje upravičenosti za izvajanje projektov tehnične pomoči

Ob upoštevanju različnih tem, ki jih zajemajo projekti tehnične pomoči, je najdaljše obdobje upravičenosti pet let.

4.1.4 Drugi ukrepi

Komisija je opredelila nekatere posebne potrebe, ki jih je treba obravnavati z drugimi ukrepi.

V skladu s členom 11(2), točka (e), uredbe LIFE bodo drugi ukrepi vključevali:

- usklajevalne in podporne ukrepe za prehod na energijo iz obnovljivih virov in večjo energijsko učinkovitost. Cilj teh ukrepov je odpraviti tržne ovire, ki preprečujejo družbeno-gospodarski prehod na energijo iz obnovljivih virov in večjo energijsko učinkovitost, vključno s krepitvijo zmogljivosti, razširjanjem informacij in znanja ter ozaveščanjem;
- instrument majhnih zneskov nepovratnih sredstev za biotsko raznovrstnost (BEST, *Small Grant Facility on Biodiversity*).

Na podlagi izkušenj s shemami majhnih zneskov nepovratnih sredstev v okviru pobude EU BEST bodo objavljeni razpisi za zbiranje predlogov za dodelitev majhnih zneskov nepovratnih sredstev (največ 100 000 EUR sofinanciranja EU) v najbolj oddaljenih regijah ter čezmorskih državah in na čezmorskih ozemljih v zvezi z ohranjanjem biotske raznovrstnosti, obnovo ekosistemov in trajnostno rabo ekosistemskih storitev, vključno s pristopi za prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev podnebnih sprememb, ki temeljijo na ekosistemih;

- projekte, razvite v okviru sodelovanja s skupnostmi znanja in inovacij Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo³⁸ (EIT), zlasti projekte, ki prispevajo k doseganju ciljev in izvajanju akcijskega načrta EU za krožno gospodarstvo, ki ga izvajajo univerze, raziskovalne organizacije, podjetja in/ali MSP, ki sodelujejo v skupnostih znanja in inovacij;
- nepovratna sredstva za ukrepe v korist organizacij iz Priloge I k uredbi LIFE (glej tudi točko 2 oddelka 4.3 v nadaljevanju);
- dodatne projekte v skladu z zakonodajnimi in političnimi prednostnimi nalogami Unije, ki bi se lahko opredelili vsako leto po posvetovanju z državami članicami;
- druge posebne projekte, financirane v skladu s členom 195 finančne uredbe, za podporo politikam EU na področjih v zvezi z okoljem in podnebnimi ukrepi, ki se opredelijo med izvajanjem tega programa dela.

Okvirni znesek za druge ukrepe je 454 milijonov EUR.

Komisija bo pri opredelitvi razpisov za zbiranje predlogov za te ukrepe strožja kot v primeru razpisov za zbiranje predlogov na podlagi pristopa od spodaj navzgor, pri katerih so za opredelitev potreb in povezanih možnih rešitev odgovorni vložniki.

³⁸ Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT) je neodvisen organ Evropske unije, ki je bil vzpostavljen leta 2008 za zagotavljanje inovacij po vsej Evropi. V okviru EIT vodilne poslovne, izobraževalne in raziskovalne organizacije skupaj iščejo rešitve za globalne izzive.

4.1.4.1 Stopnja sofinanciranja

Najvišja stopnja sofinanciranja za druge ukrepe je 95 % upravičenih stroškov, razen za majhne zneske nepovratnih sredstev za biotsko raznovrstnost v najbolj oddaljenih regijah ter čezmorskih državah in na čezmorskih ozemljih, ki pomenijo nadaljevanje programa BEST in za katera znaša najvišja stopnja sofinanciranja EU 100 % upravičenih stroškov.

4.1.4.2 Obdobje upravičenosti za izvajanje drugih ukrepov

Ob upoštevanju različnih tem, ki jih zajemajo drugi ukrepi, je najdaljše obdobje upravičenosti 10 let.

4.2 Postopek predložitve in izbire za nepovratna sredstva za ukrepe

Za dodelitev nepovratnih sredstev za ukrepe so predvideni različni postopki. Izbira postopka je odvisna od časa, ki je na voljo za objavo razpisa in oceno predlogov, in/ali pričakovanega obsega predlogov v okviru posameznega podprograma.

- Enostopenjski postopek se uporablja za:
 1. standardne projekte ukrepov,
 2. projekte tehnične pomoči in
 3. druge ukrepe.
- Dvostopenjski postopek se uporablja za:
 - strateške projekte za naravo in strateške integrirane projekte.

Dvostopenjski postopek se lahko uporabi tudi za standardne projekte ukrepov.

4.2.1 *Enostopenjski postopek za standardne projekte ukrepov, projekte tehnične pomoči in druge ukrepe*

Enostopenjski postopek poteka, kot je določeno v nadaljevanju.

1. Po objavi razpisa za zbiranje predlogov se predložijo popolni predlogi.
2. Preveri se skladnost predlogov z merili za sprejemljivost, upravičenost, izbor in izključitev. Zaporedje pregledov se lahko prilagodi v skladu s finančno uredbo, da bi se zagotovila čim večja učinkovitost procesa ocenjevanja.
3. Ocena popolnih predlogov na podlagi spodaj navedenih meril za dodelitev:

1. Ustreznost (0–20):

- ustreznost prispevka k doseganju enega ali več specifičnih ciljev programa LIFE in ciljnega podprograma;
- obseg, v katerem je projekt v skladu z opisom iz razpisa za zbiranje predlogov, vključno z njegovimi specifičnimi prednostnimi nalogami, če je primerno;
- zanesljivost splošne intervencijske logike;
- obseg, v katerem projekt omogoča dodatne koristi in spodbuja sinergije z drugimi področji politike, pomembnimi za doseganje ciljev okoljske in podnebne politike.

2. Kakovost (0–20):

- jasnost, ustreznost in izvedljivost načrta dela;
- ustrezna geografska usmerjenost dejavnosti;
- kakovost načrta za spremljanje vplivov in poročanje o njih;
- opredelitev in mobilizacija zadevnih deležnikov;
- ustreznost in kakovost predlaganih ukrepov za obveščanje različnih ciljnih skupin o

projektu in njegovih rezultatih ter razširjanje projekta in njegovih rezultatov.

3. Vpliv (0–20):

- ambicioznost in verodostojnost pričakovanih vplivov med projektom in/ali po njem zaradi predlaganih dejavnosti, vključno z morebitnimi negativnimi vplivi na druge specifične cilje programa LIFE, pri čemer je treba zagotoviti tudi, da tem ciljem ni storjena velika škoda;
- trajnostnost rezultatov projekta po koncu projekta;
- možnost ponovitve rezultatov projektov v istem sektorju ali kraju ali v drugih sektorjih ali krajih ali možnost, da rezultate nadgradijo javni ali zasebni akterji ali da se nadgradijo z mobilizacijo večjih naložb ali finančnih virov (možnost spodbujanja);
- kakovost ukrepov za izkoriščanje rezultatov projekta.

4. Viri (0–20):

- sestava projektne skupine – konzorcij ali samo en upravičenec – z vidika strokovnega znanja, spretnosti in odgovornosti ter ustreznosti strukture upravljanja;
- ustreznost proračuna in virov ter njihova skladnost s predlaganim načrtom dela;
- preglednost proračuna, tj. stroškovne postavke bi morale biti dovolj podrobno opisane;
- obseg, v katerem se upošteva in blaži vpliv projekta na okolje, vključno z uporabo zelenih javnih naročil. Uporaba priznanih metod za izračun okoljskega odtisa projekta (npr. metodi okoljskega odtisa izdelkov ali okoljskega odtisa organizacij ali podobne metode³⁹) ali sistemov okoljskega upravljanja (npr. EMAS) bi pomenila prednost;
- stroškovna učinkovitost predlaganega projekta.

4. Točkovanje projektov

Vsako merilo se bo točkovalo na lestvici od 0 do 20 točk. Zahtevano najmanjše število točk za posamezno merilo je 10 točk.

Točkam v okviru merila „vpliv“ se dodeli ponder 1,5: točke, prejete za posamezen predlog v okviru merila „vpliv“, se pomnožijo z 1,5.

Skupni zahtevani prag za vsoto posameznih ponderiranih točk je 55 točk.

Za standardne projekte ukrepov ter projekte tehnične pomoči in druge ukrepe, če je ustrezno in kot je določeno v razpisih za zbiranje predlogov, se uporabljajo naslednje dodatne točke:

- DODATEK 1: predlagani projekt omogoča izjemne sinergije in spodbuja velike dodatne koristi med podprogrami LIFE (dve točki);
- DODATEK 2: projekt se izvaja zlasti v najbolj oddaljenih regijah. Če posebne regionalne značilnosti ustrezajo potrebam, obravnavanim v razpisu za zbiranje predlogov, npr. otoki za odpadke, premogovno intenzivne regije za čisto energijo itd., bi se dodatek lahko razširil na druga geografska območja s posebnimi potrebami in ranljivostmi (dve točki);
- DODATEK 3: projekt v veliki meri temelji na rezultatih drugih projektov, ki jih financira Evropska unija, ali take rezultate nadgrajuje (dve točki);
- DODATEK 4: projekt omogoča izjemno možnost spodbujanja (dve točki);

³⁹ Na primer pravila o okoljskem odtisu kategorij izdelkov / sektorska pravila o okoljskem odtisu organizacij. Glej seznam na https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

- DODATEK 5: projekt predvideva nadnacionalno sodelovanje⁴⁰ med državami članicami, ki je nujno za zagotovitev doseganja njegovih ciljev (dve točki).

Dodatki temeljijo na merilih, ki se označijo z da/ne. Gradacija ni predvidena: vsakemu predlogu se dodeli nič točk ali dve točki.

To pomeni, da je največje možno število točk za predloge standardnih projektov ukrepov 100, za druge predloge (tj. za projekte tehnične pomoči in druge ukrepe) pa 90, plus morebiten dodatek.

5. Razvrstitev in priprava končnega seznama projektov, ki bodo financirani

Predlogi projektov bodo razvrščeni ob upoštevanju ponderiranega števila točk posameznega merila za dodelitev in dodatnih točk, če bodo dodeljene. Ločeni sezname bodo oblikovani za vsak podprogram in, če je ustrezno, znotraj posameznega podprograma za projekte v zvezi z upravljanjem in novim evropskim Bauhausom.

Seznam projektov, predlaganih za financiranje, bo oblikovan ob upoštevanju predlogov, ki so dosegli najnižji zahtevani prag in za katere je na voljo proračun. V primeru enakega števila točk se bodo financirali predlogi z največ točkami v okviru merila 3, tj. vpliv.

6. Rezervni seznam in pečat odličnosti

Rezervni seznam bo vključeval vse projekte, ki izpolnjujejo zahteve glede minimalne kakovosti (tj. ki so v vseh primerih dosegli zahtevano najmanjše število točk), vendar jih ni mogoče financirati iz razpoložljivega proračuna. Če se bodo lahko zagotovila dodatna sredstva, bodo projekti s seznama financirani glede na vrstni red razvrstitve.

V primeru standardnih projektov ukrepov bo projektom na rezervnem seznamu podeljen pečat odličnosti v skladu s členom 15 uredbe LIFE.

Seznam projektov s pečatom odličnosti bo skupaj s kratkim opisom vsakega projekta predložen pristojnim službam Komisije, nacionalnim kontaktnim točkam in članom odbora LIFE, ki ga bodo nato posredovali organom, odgovornim za upravljanje Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega socialnega sklada+ in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja.

Tem projektom bi se lahko zagotovila možnost financiranja pod enakimi pogoji (stopnja sofinanciranja, znesek in upravičeni stroški), kot bi se uporabili pri financiranju v okviru programa LIFE.

4.2.2 *Dvostopenjski postopek za standardne projekte ukrepov*

Za dodelitev sredstev standardnim projektom ukrepov se bo uporabil dvostopenjski izbirni postopek. Postopek dodelitve poteka v dveh fazah: v prvi fazi je predvidena predložitev dokumenta o konceptu. V drugi fazi pa je predvideno, da se za dokumente o konceptu, za katere je razumno mogoče, da jim bodo dodeljena nepovratna sredstva, predloži popoln predlog. Ta postopek se ne bi smel izvajati v letih 2021 in 2022.

4.2.2.1 Prva faza: dokument o konceptu

Vložniki se pozovejo k predložitvi dokumenta o konceptu, v katerem so navedeni glavni elementi predloga. Navesti morajo potrebno finančno podporo.

1. Po objavi razpisa za zbiranje predlogov se predložijo dokumenti o konceptu.
2. Preveri se, ali dokumenti o konceptu izpolnjujejo merila za dopustnost in upravičenost.

⁴⁰ Nadnacionalno sodelovanje pomeni sodelovanje, ki vključuje sodelovanje med sosednjimi državami/regijami na obeh straneh nacionalne meje in tudi sodelovanje na širši nadnacionalni/makroregionalni ravni.

3. Dokumenti o konceptu se ocenijo na podlagi naslednjih meril:

1. Ustreznost in vpliv (0–20):

- ustreznost prispevka k doseganju enega ali več specifičnih ciljev programa LIFE in ciljnega podprograma;
- obseg, v katerem je projekt v skladu z opisom teme razpisa za zbiranje predlogov;
- zanesljivost splošne intervencijske logike predlogov;
- ambicioznost in verodostojnost pričakovanih vplivov med projektom in/ali po njem zaradi predlaganih dejavnosti, vključno z morebitnimi negativnimi vplivi na druge specifične cilje programa LIFE; pri analizi vpliva bodo upoštevane posebnosti projekta in njegovo geografsko področje uporabe, vključno s posebnimi potrebami geografskih območij s specifičnimi ranljivostmi, okoljskimi izzivi in/ali naravnimi omejitvami, če je ustrezno.

2. Kakovost in viri (0–20):

- jasnost, ustreznost in izvedljivost načrta dela;
- trajnostnost rezultatov projekta po koncu projekta;
- stroškovna učinkovitost projekta.

3. Dokumenti o konceptu se točkujejo.

Vsako merilo se bo točkovalo na lestvici od 0 do 20 točk. Skupni zahtevani prag za vsoto posameznih točk je 12 od 40 točk. Dokumenti o konceptu, ki ne dosežejo minimalnega praga, bodo izključeni.

4. Priprava seznama dokumentov o konceptu, ki se ohranijo, in poziv k predložitvi popolnega predloga

Dolgi seznam vložnikov, ki bodo pozvani k predložitvi popolnega predloga, bo vključeval najboljše uvrščene dokumente o konceptu po posameznih podprogramih, pri katerih znaša vsota zahtevanih prispevkov EU 2- do 3-kratnik razpoložljivega proračuna. Specifično razmerje med zahtevanimi prispevki EU in razpoložljivim proračunom bo določeno ob upoštevanju velikosti zahtevanih prispevkov in stopnje uspešnosti popolnih predlogov v okviru specifičnega podprograma pri prejšnjih razpisih. Ločeni sezname bodo oblikovani za vsak podprogram in znotraj posameznega podprograma za projekte v zvezi z upravljanjem.

4.2.2 Druga faza: popoln predlog

1. Predložijo se popolni predlogi.
2. Preveri se skladnost predlogov z merili za sprejemljivost, upravičenost, izbor in izključitev. Zaporedje ukrepov se lahko prilagodi v skladu s finančno uredbo, da bi se zagotovila čim večja učinkovitost procesa ocenjevanja.
3. Popolni predlogi se ocenijo na podlagi meril za dodelitev, določenih za enostopenjski postopek, vključno z različnimi dodatki.
4. Razvrstitev predlogov in pečat odličnosti se uporabljata enako kot pri enostopenjskem postopku, opisanem v oddelku 4.2.1.

4.2.3 Dvostopenjski postopek za strateške projekte

Postopek predložitve in izbire strateških projektov za naravo in strateških integriranih projektov temelji na dvostopenjskem postopku in se uporablja pri vseh podprogramih. Olajšati bi moral delo morebitnih vložnikov, hkrati pa bi morala biti morebitnim vložnikom v postopku zagotovljena najboljša možna navodila. Potek dela je strukturiran tako, da spremlja

postopen razvoj in natančno prilagajanje vsakega predloga. Načelo enake obravnave vseh predlogov se uporablja v vseh fazah postopka ocenjevanja.

Pri dvostopenjskem postopku se najprej predloži dokument o konceptu in nato popoln predlog. Postopek poteka, kot je določeno v nadaljevanju.

Prva faza: dokument o konceptu

1. Po objavi razpisa za zbiranje predlogov se predložijo dokumenti o konceptu.
2. Preveri se, ali dokumenti o konceptu izpolnjujejo merila za dopustnost in upravičenost.

Dokumenti o konceptu se ocenijo na podlagi naslednjih meril:

1. Izvajanje načrtov ali strategij

- Cilj projekta je izvajanje načrtov ali strategij iz oddelka 4.1.2.

2. Ozemeljska pokritost

- Izvajanje ciljnega načrta ali strategije Unije bo zajelo veliko in reprezentativno ozemlje, zlasti regionalno, večregionalno, nacionalno in nadnacionalno. Za strateške integrirane projekte, ki obravnavajo upravljanje kakovosti zraka, je lahko primeren tudi pristop, ki obsega več mest ali manjše ozemlje, če je vpliv projekta velik.

3. Usklajevanje dopolnilnih skladov

- Z dejavnostmi se bo mobiliziralo dopolnilno financiranje iz vsaj enega vira Unije, nacionalnega ali zasebnega vira, pri čemer bodo upoštevane druge zadevne možnosti financiranja Evropske unije in nacionalne ali zasebne možnosti financiranja.
- Financiranje dopolnjuje strateške projekte za naravo in strateške integrirane projekte ter se uporablja za podporo in izvajanje dopolnilnih dejavnosti, potrebnih za izvajanje ciljnega načrta ali strategije.
- Mehanizmi za usklajevanje dopolnilnega financiranja so jasno opredeljeni.

4. Udeležba ključnih deležnikov

- Ključni deležniki bodo dejavno udeleženi v izvajanju ciljnega načrta ali strategije.

Za vsako merilo bo ocenjeno, ali je izpolnjeno ali ne.

3. Seznam sprejetih projektov

Vsi vložniki, ki predložijo predloge, ki izpolnjujejo navedena merila, so povabljeni k predložitvi popolnega predloga.

Ti vložniki so povabljeni tudi k sodelovanju v fazi pisnih vprašanj in odgovorov, v kateri lahko predložijo vprašanja, povezana s pripravo popolnega predloga. Ob koncu te faze bodo anonimizirana vprašanja in odgovori objavljeni, da bodo vsem vložnikom v enako pomoč pri pripravi popolnih predlogov. Po potrebi bodo vprašanja in odgovori dopolnjeni s smernicami glede običajnih težav, ki so jih morda imeli vložniki in so bile ugotovljene na podlagi dokumentov o konceptih.

Druga faza: popoln predlog

1. Predložijo se popolni predlogi.

2. Preveri se skladnost predlogov z merili za sprejemljivost, upravičenost, izbor in izključitev. Zaporedje pregledov se lahko prilagodi v skladu s finančno uredbo, da bi se zagotovila čim večja učinkovitost procesa ocenjevanja.
3. Ocena popolnih predlogov na podlagi meril za dodelitev, prikazanih v spodnji preglednici:

1. Ustreznost (0–20):

- ustreznost prispevka k doseganju enega ali več specifičnih ciljev programa LIFE in ciljnega podprograma;
- obseg, v katerem je projekt v skladu z opisom teme razpisa za zbiranje predlogov;
- zanesljivost splošne intervencijske logike;
- obseg, v katerem projekt omogoča dodatne koristi in spodbuja sinergije z drugimi področji politike, pomembnimi za doseganje ciljev okoljske in podnebne politike.

2. Kakovost (0–20):

- jasnost, ustreznost in izvedljivost načrta dela;
- ustrezna geografska usmerjenost dejavnosti;
- kakovost načrta za spremljanje vplivov in poročanje o njih;
- opredelitev in mobilizacija zadevnih deležnikov;
- ustreznost in kakovost ukrepov za obveščanje različnih ciljnih skupin o projektu in njegovih rezultatih ter razširjanje projekta in njegovih rezultatov.

3. Dopolnilno financiranje (0–20):

- stopnja uporabe drugih sredstev, ki dopolnjujejo predvidena sredstva projekta LIFE (in presegajo najnižjo stopnjo, potrebno za doseganje upravičenosti), verjetnost njihove dejanske uporabe in njihova funkcionalna povezava z načrtom ali strategijo, ki se bo izvajala;
- kakovost usklajevalnega mehanizma za optimalno uporabo drugih sredstev, zlasti sredstev Unije, potrebnih za izvajanje ciljne strategije/načrta;
- opredelitev, ustreznost in izvedljivost potrebnih dopolnilnih ukrepov.

4. Vpliv (0–20):

- ambicioznost in verodostojnost pričakovanih vplivov med projektom in/ali po njem zaradi predlaganih dejavnosti, vključno z morebitnimi negativnimi vplivi na druge specifične cilje programa LIFE, za zagotovitev, da tem ciljem ni storjena velika škoda;
- trajnostnost rezultatov projekta po koncu projekta;
- možnost ponovitve rezultatov projektov v istem sektorju ali kraju ali v drugih sektorjih ali krajih ali možnost, da rezultate nadgradijo javni ali zasebni akterji ali da se nadgradijo z mobilizacijo večjih naložb ali finančnih virov (možnost spodbujanja);
- kakovost ukrepov za izkoriščanje rezultatov projekta.

5. Viri (0–20):

- sestava projektne skupine – konzorcij ali samo en upravičenec – z vidika strokovnega znanja, spretnosti in odgovornosti ter ustreznosti strukture upravljanja;
- ustreznost proračuna in virov ter njihova skladnost z načrtom dela;
- preglednost proračuna, tj. stroškovne postavke bi morale biti dovolj podrobno opisane;
- obseg, v katerem se upošteva in blaži vpliv projekta na okolje, vključno z uporabo zelenih javnih naročil. Uporaba priznanih metod za izračun okoljskega odtisa projekta

- (npr. metodi okoljskega odtisa izdelkov ali okoljskega odtisa organizacij ali podobne metode⁴¹) ali sistemov okoljskega upravljanja (npr. EMAS) bi pomenila prednost;
- stroškovna učinkovitost projekta.

4. Točkovanje projektov

Vsako merilo se bo točkovalo na lestvici od 0 do 20 točk. Zahtevano najmanjše število točk za posamezno merilo je 10 točk. Skupni zahtevani prag za vsoto posameznih ponderiranih točk je 55 točk. Dodatne točke niso vključene, razen če predlagani projekt zajema predvsem najbolj oddaljene regije.

To pomeni, da je največje možno število točk 100.

5. Razvrstitev in priprava končnega seznama projektov, ki bodo financirani

Predlogi projektov bodo razvrščeni ob upoštevanju ponderiranega števila točk posameznega merila za dodelitev.

Seznam projektov, predlaganih za financiranje, bo oblikovan ob upoštevanju predlogov, ki so dosegli najnižji zahtevani prag in za katere je na voljo proračun.

V primeru enakega števila točk se bodo financirali predlogi z največ točkami v okviru merila 3, tj. vpliv.

Če se zaradi pomanjkanja proračunskih sredstev ne morejo financirati vsi predlogi, ki so dosegli minimalni prag, imajo prednost predlogi držav članic, ki (še) nimajo strateškega integriranega projekta, financiranega v okviru specifičnega podprograma, ali specifičnega strateškega projekta za naravo v okviru podprograma za naravo in biotsko raznovrstnost.

6. Rezervni seznam in pečat odličnosti

Rezervni seznam in pečat odličnosti se bosta uporabljala enako kot pri enostopenjskem postopku, opisanem v oddelku 4.2.1.

4.3 Nepovratna sredstva za poslovanje

V skladu z uredbo LIFE se lahko nepovratna sredstva za poslovanje dodelijo v različnih primerih:

1. v členu 11(6) uredbe LIFE je predvidena podpora za nekatere operativne in upravne stroške nepridobitnih subjektov, ki so vključeni v oblikovanje, izvajanje in izvrševanje zakonodaje in politike Unije ter so dejavni predvsem na področju okoljskih ali podnebnih ukrepov, vključno z energetskega prehodom;
2. v členu 13 uredbe LIFE je navedeno, da se nepovratna sredstva lahko dodelijo organizacijam iz Priloge I k uredbi LIFE. Znesek nepovratnih sredstev za poslovanje in ukrepe, dodeljenih tem organizacijam v obdobju 2021–2024, ne bo večji od 6 milijonov EUR;
3. nepovratna sredstva za poslovanje, ki niso zajeta v točkah 1 in 2, se lahko dodelijo v ustrezno utemeljenih primerih, kot so opredeljeni v členu 195 finančne uredbe.

Okvirni znesek za nepovratna sredstva za poslovanje v obdobju 2021–2024 je 55,5 milijona EUR.

⁴¹ Na primer pravila o okoljskem odtisu kategorij izdelkov / sektorska pravila o okoljskem odtisu organizacij. Glej seznam na https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

Najvišja stopnja sofinanciranja za vse različne vrste nepovratnih sredstev za poslovanje je 70 % upravičenih stroškov.

4.4 Postopek predložitve in izbire za nepovratna sredstva za poslovanje

Dodelitev nepovratnih sredstev za poslovanje temelji na:

- (1) okvirnih sporazumih o partnerstvu z nepridobitnimi subjekti in, če je to mogoče po analizi tveganja, tudi z organizacijami iz Priloge 1 k uredbi LIFE. Določeno bo trajanje okvirnega sporazuma o partnerstvu, da bi se ohranilo ravnovesje med potrebo upravičencev po varnosti in stabilnosti, potrebo po zagotovitvi razvoja partnerstva in, kadar so nepovratna sredstva za poslovanje dodeljena nepridobitnim subjektom, možnostjo dostopa različnih organizacij do teh sredstev.

Vsako leto bodo po objavi razpisa za zbiranje predlogov, namenjenega partnerjem okvirnih sporazumov, sklenjeni posebni sporazumi o dodelitvi nepovratnih sredstev;

- (2) enkratnih letnih nepovratnih sredstvih za poslovanje, če sporazumi o partnerstvu niso mogoči ali ustrezni.

Postopek dodelitve bo potekal, kot je določeno v nadaljevanju.

1. Po objavi razpisa za zbiranje predlogov se predložijo predlogi.
2. Preveri se skladnost predlogov z merili za sprejemljivost, upravičenost, izbor in izključitev. Zaporedje pregledov se lahko prilagodi v skladu s finančno uredbo, da bi se zagotovila čim večja učinkovitost procesa ocenjevanja.
3. Ocenjevanje predlogov. Predlog okvirnega sporazuma o partnerstvu bo ocenjen na podlagi meril za dodelitev, navedenih v nadaljevanju.

a) Ustreznost:

- ustreznost prispevka k doseganju enega ali več specifičnih ciljev programa LIFE;
- obseg, v katerem je predlagan načrt dela v skladu z zadevnimi politikami, ki jih zadeva razpis za zbiranje predlogov;
- obseg, v katerem je iz predloga razvidna dodana vrednost EU.

b) Oblikovanje politike EU:

- obseg, v katerem je iz predloga razvidno poglobljeno razumevanje političnega procesa EU;
- obseg, v katerem vložnik izboljša bazo znanja in dokazov ter tako podpre okoljsko, podnebno in energetske politiko Unije;
- obseg, v katerem vložnik spodbuja povezovanje okoljske, podnebne in/ali energetske politike ter skladnost z drugimi politikami, npr. kmetijsko, prometno ali kohezijsko politiko;
- obseg, v katerem vložnik deluje kot posrednik med ravnjo EU in civilno družbo ter zagotavlja usklajen prispevek politike;
- primernost sredstev in struktur, katerih cilj je izražanje pomislekov državljanov EU in zagotovitev njihove demokratične zastopanosti v zadevnih ustanovah.

c) Izvajanje politike EU:

- obseg, v katerem se s predlagano strategijo izboljša izvajanje in izvrševanje okoljske, podnebne in/ali energetske zakonodaje EU na lokalni ravni, ravni držav članic in/ali evropski ravni;
- obseg, v katerem vložnik deluje kot posrednik med ravnjo EU in civilno družbo ter spodbuja in zagotavlja sprejemanje izvajanja politike;
- obseg, v katerem vložnik uporabi svojo mrežo za opredelitev ovir za izvajanje politike na nacionalni/regionalni ravni, da bi se zagotovile povratne informacije o politiki;

- ustreznost in kakovost predlaganih ukrepov za obveščanje in razširjanje informacij, da bi se zagotovil spodbudni učinek;
- obseg, v katerem predlagana strategija pomaga zagotoviti naložbe za okoljsko, podnebno in/ali energetska politiko, pri čemer se obravnavajo okoljski zunanji učinki.

d) Funkcija zaznavanja:

- obseg, v katerem predlog pomaga pri odkrivanju novih ali nastajajočih težav na področju okolja, podnebnih sprememb in/ali energije ter lahko omogoči analizo vzrokov teh težav in njihovih možnih učinkov;
- zmožnost vložnika, da predlaga ustrezne rešitve in zagotovi povratne informacije ali izboljša oblikovanje politike v zvezi z ugotovljenimi novimi ali nastajajočimi težavami.

e) Organizacijski razvoj:

- kakovost predlagane strategije za obravnavanje opredeljenih potreb po organizacijskem razvoju in področij, na katerih so potrebne izboljšave;
- obseg, v katerem vložnik zastopa zadevne deležnike in si prizadeva razviti svoje članstvo (na lokalni ravni ali ravni članov);
- obseg, v katerem strategija vložnika za zbiranje sredstev zagotavlja diverzifikacijo in trajnostnost organizacije;
- analiza odvisnosti vložnika od nepovratnih sredstev za poslovanje v okviru programa LIFE in strategije, s katerimi se obravnava ta odvisnost, so prepričljivi;
- stroškovna učinkovitost predlaganega dela.

Točkovanje predlogov

Vsako merilo se bo točkovalo na lestvici od 0 do 20 točk. Zahtevanega najmanjšega števila točk za posamezno merilo ni.

Točkam v okviru merila (4), tj. funkcija zaznavanja, se dodeli ponder 0,25.

Točkam v okviru merila (5), tj. organizacijski razvoj, se dodeli ponder 0,75.

Skupni zahtevani prag za vsoto posameznih ponderiranih točk je 45 točk.

V primeru enakega točkovanja se prednostna razvrstitev določi na podlagi naslednjih načel:

1. predlogi, osredotočeni na temo, ki je višje uvrščeni predlogi ne obravnavajo dobro, se bodo šteli za najpomembnejše;
2. sledijo jim vloge glede na njihovo ocenjeno stroškovno učinkovitost.

Razvrstitev in priprava končnega seznama nepovratnih sredstev za poslovanje, ki bodo dodeljena

Predlogi projektov bodo razvrščeni ob upoštevanju števila točk posameznega merila za dodelitev.

Seznam nepovratnih sredstev za poslovanje, predlaganih za dodelitev, bo oblikovan ob upoštevanju predlogov, ki so dosegli najnižji zahtevani prag in za katere je na voljo proračun.

Ta razvrstitev predlogov glede na število točk in prednostni vrstni red po oceni okvirnih sporazumov o partnerstvu bo tudi vrstni red, po katerem bodo vložniki razvrščeni, ko bodo ocenjeni njihovi predlogi posebnih sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev, kar pomeni, da po oceni teh sporazumov ne bo določena nova razvrstitev.

Za dodelitev enkratnih nepovratnih sredstev za poslovanje bodo uporabljena naslednja merila:

a) Ustreznost:

- obseg, v katerem je predlagani program dela v skladu z okvirnim sporazumom o partnerstvu vložnika, ki je nevladna organizacija. Vsa odstopanja je treba utemeljiti.

b) Kakovost predloga:

- jasnost, ustreznost in izvedljivost predlaganega načrta dela;
- ambicioznost in verodostojnost vplivov, pričakovanih zaradi predlaganih dejavnosti.

c) Viri:

- ustreznost organizacije in upravljanja dela;
- ustreznost predlaganega proračuna in virov ter njihova skladnost s predlaganim načrtom dela;
- prihodki in odhodki so uravnoteženi.

Vsako merilo se bo točkovalo na lestvici od 0 do 20 točk. Zahtevanega najmanjšega števila točk za posamezno merilo ni. Skupni zahtevani prag za vsoto posameznih točk je 35 točk.

4.5 Okvirni časovni raspored razpisov za zbiranje predlogov

Meseci	2021			2022			2023			2024		
	1-4	5-8	9-12	1-4	5-8	9-12	1-4	5-8	9-12	1-4	5-8	9-12
Standardni projekti ukrepov		☒		☒			☒			☒		
Strateški projekti za naravo		☒		☒						☒		
Strateški integrirani projekti		☒		☒			☒			☒		
TA-CAP		☒		☒								
Drugi projekti tehnične pomoči		☒		☒			☒			☒		
Nepovratna sredstva za poslovanje		☒			☒			☒			☒	
Drugi ukrepi		☒		☒			☒			☒		

Razpisi za zbiranje predlogov za standardne projekte ukrepov, strateške integrirane projekte, TA-PP za pripravo strateških projektov za naravo in strateških integriranih projektov ter usklajevalne in podporne ukrepe bodo objavljeni vsako leto in/ali bodo določali letni rok za predložitev predlogov.

Razpisi za zbiranje predlogov za strateške projekte za naravo bodo objavljeni v letih 2021, 2022 in 2024.

Razpisi za zbiranje predlogov za TA-CAP bodo objavljeni v letih 2021 in 2022.

Razpisi za zbiranje predlogov za TA-R bodo od leta 2022 objavljeni vsaki dve leti.

Razpisi za zbiranje predlogov za druge ukrepe bodo predvidoma objavljeni vsako leto ali vsaki dve leti. Razpisi za zbiranje predlogov za nepovratna sredstva za poslovanje bodo

predvidoma objavljeni vsako leto. Okvirni sporazumi o partnerstvu za druge ukrepe in/ali nepovratna sredstva za poslovanje bodo sklenjeni na večletni podlagi, če je to ustrezno.

5. DRUGE OBLIKE FINANCIRANJA

Da bi se dosegli cilji iz člena 3 Uredbe, se v okviru programa LIFE financirajo projekti z nepovratnimi sredstvi iz oddelka 4, poleg tega pa se lahko z drugimi oblikami financiranja financirajo tudi:

- projekti, opredeljeni v oddelku 5.4;
- dejavnosti, s katerimi Komisija podpira pripravo, izvajanje in vključevanje zakonodaje EU na področju okolja, podnebja in prehoda na čisto energijo;
- upravna in tehnična pomoč Komisiji pri razvoju, izvajanju in spremljanju dejavnosti programa.

Druge oblike financiranja lahko vključujejo:

- pogodbe o javnih naročilih;
- nagrade;
- dejavnosti posrednega upravljanja, vključno z mešanim financiranjem.

Okvirni znesek za projekte, financirane z drugimi oblikami financiranja in iz finančnih instrumentov v okviru operacij mešanega financiranja v okviru štirih podprogramov, za obdobje 2021–2024 je 476 milijonov EUR.

Okvirni znesek za dejavnosti tehnične in upravne pomoči v okviru štirih podprogramov za obdobje 2021–2024 je 106 milijonov EUR.

5.1 Pogodbe o javnih naročilih

V skladu s členom 5 uredbe LIFE se lahko s programom LIFE financirajo dejavnosti, ki jih Komisija izvede kot podporo pri pripravi, izvajanju in vključevanju zakonodaje Unije na področju okolja, podnebja ali zadevne energije.

Take dejavnosti, ki se izvajajo v okviru javnih naročil, lahko vključujejo:

- informiranje in komuniciranje, vključno na primer s kampanjami ozaveščanja, odnosi z mediji, objavami, informativnim gradivom, prevodi, posvetovanjem z deležniki / vključevanjem deležnikov, delavnicami, konferencami, podporo za participativne sheme/dejavnosti, mreženjem in platformami za najboljše prakse;
- podporo zasnovi, razvoju, izvajanju in izvrševanju politik in zakonodaje, na primer znanstveno, pravno in tehnično podporo, inšpekcijske preglede, gradnjo zmogljivosti, medsebojne strokovne preglede, revizije, vrednotenja, ocene učinka, sisteme informacijske tehnologije, študije, svetovalne storitve, izdelavo modelov in pripravo scenarijev.

5.2 Nagrade

Nagrade so finančni prispevek, podeljen kot nagrada na podlagi natečaja.

Komisija z nagradami spodbuja doseganje ciljev politike Unije.

Nagrade bodo podeljene v skladu z načeli preglednosti in enakega obravnavanja.

Pogoji sodelovanja, ureditve za izplačilo nagrade zmagovalcem po podelitvi in ustrezni načini objave so določeni za posamezno nagrado, ki se organizira.

Organizacija in upravljanje nagrad sta vključena v izračun 85-odstotnega najnižjega zahtevanega praga iz člena 9(3) uredbe LIFE.

Primeri nagrad, financiranih v okviru programa LIFE, so evropski zeleni list, nagrada za zeleno prestolnico, nagrada na področju narave za evropska podjetja, nagrada Natura 2000, spodbude podnebnega pakta itd.

5.3 Dejavnosti v podporo naložbam, vključno z mešanim financiranjem

5.3.1 Podpora financiranju tehnične pomoči za naložbe, povezane z okoljem in podnebjem

V naložbenem načrtu za evropski zeleni dogovor je upoštevano, da je za zelene naložbe in gospodarstvo na splošno potrebno precejšnje povečanje tehnične pomoči, da bi se proaktivno razvil naložbena struktura z velikim učinkom. Poleg tega je v načrtu poudarjena pomembnost tehnične pomoči za spodbujanje naravnega kapitala, podnebnih ukrepov in naravnih rešitev.

Naložbena struktura z velikim učinkom bi moral biti osredotočen na projekte, ki ohranjajo, obnavljajo, upravljajo in povečujejo naravni kapital ali zagotavljajo odvzeme ogljika – v podporo strategiji EU za biotsko raznovrstnost, akcijskemu načrtu za krožno gospodarstvo, novi strategiji EU za prilagajanje podnebnim spremembam in drugim zadevnim politikam.

Cilj tehnične podpore v okviru svetovalnega vozlišča InvestEU bo podpreti projekte, katerih glavni namen je blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje podnebnim spremembam in/ali varstvo in povečanje naravnega kapitala ter razvoj krožnega gospodarstva. Usmerjena bo v projekte, ki prispevajo k odpornosti proti podnebnim spremembam in/ali zagotavljanju trajnostnosti pri upravljanju naravnih virov.

Za razvoj tega sklopa projektov in njihovo izvajanje na terenu bosta sprejeta dva dodatna in dopolnilna ukrepa:

- (1) prispevanje finančnih sredstev svetovalnemu vozlišču v okviru programa InvestEU. Svetovalne službe bodo opredelile, razvile in pripravile projekt za program InvestEU. Cilj je spodbuditi in podpreti zelene naložbe ter ponovitev/izboljšanje zelenih projektov, če so glavni namen projekta prilagajanje podnebnim spremembam in/ali varstvo in povečanje naravnega kapitala. Na zahtevo bodo morale svetovalne službe tudi zagotoviti, da bodo drugi naložbeni projekti okolju bolj prijazni;
- (2) *ad hoc* finančna podpora v obliki nepovratnih sredstev (glej oddelek 4.1.3.3) ali mešanega financiranja (če nepovratna sredstva spremljajo vračljivi viri financiranja, kot so posojila, lastniško financiranje ali proračunska podpora, ki niso financirani v okviru programa LIFE).

5.3.1.1 Zelena komponenta svetovalnega vozlišča

Cilj svetovalnega vozlišča InvestEU bo zagotoviti razpoložljivost najsodobnejše proaktivne tehnične pomoči kot bistvenega omogočiteljnega ukrepa za podporo bolj zelenemu gospodarstvu in bolj zelenim predvidenim naložbam.

Svetovalno vozlišče InvestEU je usmerjeno v naložbe, ki so nujne za popolno izvajanje okoljske in podnebne politike in zakonodaje EU ter za obravnavanje širših okoljskih izzivov v zvezi z varstvom in obnovo našega naravnega kapitala, na katerem temeljita gospodarstvo in njegova krožnost, kot je določeno v evropskem zelenem dogovoru.

Cilj prispevka programa LIFE k svetovalnemu vozlišču InvestEU je javnim in zasebnim spodbujevalcem naložb ter povezanim akterjem pomagati pri opredelitvi in razvoju naložbenih projektov, ki prispevajo k ohranjanju, obnavljanju, upravljanju in povečanju naravnega kapitala, pri čemer prispevajo tudi k odvzemu ogljika in odpornosti na podnebne spremembe, v podporo na primer strategiji EU za biotsko raznovrstnost, akcijskemu načrtu za krožno gospodarstvo in novi strategiji EU za prilagajanje podnebnim spremembam.

Opređeljeno bo specializirano strokovno znanje – (1) neposredno na trgu in (2) prek svetovalnih partnerjev –, da bi se zagotovila tehnična pomoč in gradnja zmogljivosti za pomoč pri opredelitvi in razvoju javnih in zasebnih zelenih naložb. Na zahtevo bi se lahko vključilo v podporo „ozelenitvi“ drugih naložb. Če je ustrezno, bodo strokovnjaki vključeni v dejavnosti vzajemnega usposabljanja in izmenjave izkušenj, da bi se povečala zmožnost za opredelitev, spodbujanje in strukturiranje projektov zelenih naložb po vsej EU.

Po preteku časa, ki je potreben za vzpostavitev jedra strokovnega znanja in sklenitev sporazumov s svetovalnimi partnerji, je pričakovati, da bo mobilizacija strokovnega znanja izjemno postopna.

Od začetka se bodo izvajali ukrepi za omogočanje proaktivne opredelitve možnih naložb in gradnje zmogljivosti zadevnih deležnikov.

Na znesek, namenjen tem svetovalnim službam, bo vplival razvoj povpraševanja. Pričakovati je, da znesek, dodeljen svetovalnim službam v obdobju 2021–2024 v okviru podprogramov „Narava in biotska raznovrstnost“, „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“ ter „Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje“, ne bo presegel 35 milijonov EUR. Ta znesek bo dopolnjeval vračljive oblike podpore, zagotovljene v okviru svetovalnega vozlišča InvestEU, osredotočen bo na storitve tehnične podpore in bi se lahko dodelil v okviru neposrednega ali posrednega upravljanja, kot je ustrezno.

Neporabljena sredstva bodo prerazporejena med nepovratna sredstva.

5.3.1.2 Podpora v obliki mešanega financiranja

Če je ustrezno, bo zelenim naložbam zagotovljena podpora v obliki operacij mešanega financiranja.

Operacija mešanega financiranja se lahko opredeli kot kombinacija različnih oblik podpore:

- **vsaj ene vračljive oblike podpore** (proračunsko jamstvo in/ali finančni instrument), financirane v okviru InvestEU ali drugih virov financiranja in
- **nevračljive oblike podpore**, ki je financirana v okviru programa LIFE ter je v skladu z njegovimi cilji politike in merili za upravičenost.

Element nepovratnih sredstev programa LIFE bo uporabljen strateško, da bi se pritegnilo dodatno financiranje pomembnih naložb. Mešano financiranje z združevanjem virov povečuje možnosti za uresničitev naložb, tako da vsakemu financerju omogoča, da pridobi nekaj vpliva na njegova sredstva, ter zagotavlja boljše usklajevanje javne podpore Komisije in drugih financerjev za doseganje ciljev politike EU.

Mešano financiranje bi se lahko uporabilo za olajšanje ponovitve projekta ali za podporo pri opredelitvi in spodbujanju možnih zelenih naložb.

V okviru programa InvestEU bi se lahko z mešanim financiranjem zagotovile možnosti za vključitev varstva/povečanja naravnega kapitala v projekte, vključno z vidiki blažitve podnebnih sprememb in prilagajanja nanje, in za razširitev varstva/povečanja naravnega kapitala v okviru projektov. Z nepovratnimi sredstvi v okviru operacije mešanega financiranja se lahko dodatno spodbudi večji vpliv ciljev politike, ki podpirajo nebankabilni vidik projektov ali zagotavljajo večje jamstvo vlagateljem.

Če operacija mešanega financiranja ne bo izvedena, bodo ta sredstva uporabljena za financiranje nepovratnih sredstev. Med nepovratna sredstva bodo prerazporejena tudi neporabljena sredstva.

Najvišji znesek, ki bo v obdobju 2021–2024 dodeljen nepovratnim sredstvom v okviru operacije mešanega financiranja, bo 15 milijonov EUR.

Komisija bo odboru za program LIFE letno poročala o predhodnih študijah in možnem razvoju operacije mešanega financiranja.

5.3.2 Podpora financiranju energijske učinkovitosti in naložb v energijo iz obnovljivih virov

Neporabljena sredstva za finančno podporo bodo prerazporejena med nepovratna sredstva v okviru podprograma „Prehod na čisto energijo“.

5.3.2.1 Finančna podpora za tehnično pomoč energijski učinkovitosti in naložbam v energijo iz obnovljivih virov

Posredno upravljanje finančne podpore za tehnično pomoč naložbam v energijsko učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov, usmerjenim v stavbe, ki varčujejo z energijo in zmanjšujejo emisije, kot je instrument ELENA⁴².

Ta instrument, ki ga je EIB v obdobju 2014–2020 upravljala v okviru programa Obzorje 2020, je predhodnik podprograma „Prehod na čisto energijo“. Instrument ELENA zagotavlja nepovratna sredstva za tehnično pomoč naložbam v energijsko učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov, usmerjenim v stavbe ter inovativne projekte na področju prometa in mobilnosti v mestih, ki varčujejo z energijo in zmanjšujejo emisije.

V okviru takega instrumenta je finančna podpora službam za razvoj projektov zagotovljena za vse dejavnosti, potrebne za razvoj in mobilizacijo financiranja naložbenega programa, vključno s študijami izvedljivosti, načrtovalnimi študijami, strukturiranjem programov, poslovnimi načrti, energetske pregledi in združevanje manjših projektov v bankabilne svežnje. Stroški, povezani s samim naložbenim programom, kot so stroški za strojno opremo, niso upravičeni.

Za izvajanje te vrste instrumenta se uporabljajo namenski sporazumi o prispevku med Evropsko investicijsko banko (EIB) in Evropsko komisijo. Instrument zagotavlja finančno podporo končnemu upravičencu v skladu s postopki, določenimi v sporazumih o prispevku.

Podpora za financiranje tehnične pomoči naložbam v energijsko učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov v obdobju 2021–2024 ne bo presegla 45 milijonov EUR.

5.4 Podpora financiranju drugih ukrepov v okviru posrednega upravljanja

V skladu s členom 62(1), točka (c), finančne uredbe lahko Komisija naloge izvrševanja proračuna prenese na več vrst partnerjev, kot so mednarodne organizacije, decentralizirane agencije in subjekti javnega prava, vključno z organizacijami držav članic.

Izbor oseb in subjektov, ki se pooblastijo za izvrševanje sredstev Unije, je pregleden, utemeljen z naravo ukrepa in ne sme povzročati navzkrižja interesov.

V skladu s členom 154(3) finančne uredbe Komisija zagotovi, da je raven finančnega poslovanja in zaščite finančnih interesov Unije, za katero jamčijo subjekti, na katere so prenesene naloge izvrševanja proračuna, enaka ravni, ki jo zagotovi Komisija.

Komisija ima še vedno končno odgovornost za proračun EU ter obvešča Evropski parlament in Svet o operacijah, ki jih izvajajo pooblaščen subjekti in osebe.

⁴² <https://www.eib.org/en/products/advising/elena/>

5.4.1 Finančna podpora za druge dejavnosti v okviru posrednega upravljanja na področjih okolja in podnebja

Z mednarodnimi organizacijami, decentraliziranimi agencijami in subjekti javnega prava, vključno z organizacijami držav članic, se lahko sklene *ad hoc* sporazum o prispevku za zagotovitev omejene podpore *ad hoc* dejavnostim v skupnem interesu.

Primer dejavnosti v okviru posrednega upravljanja, ki so bile v preteklosti financirane s programom LIFE, je raziskava, ki jo je opravila OECD za opredelitev zanesljivih vrednosti pripravljenosti plačati, da bi se preprečili škodljivi učinki na zdravje, povezani z izpostavljenostjo kemikalijam, ali posodobitev smernic, priporočil in informacij o tveganjih za zdravje zaradi onesnaženosti zraka v Evropi, ki jo je izvedla STO.

Neizčrpen seznam ukrepov, načrtovanih za obdobje 2021–2024, vključuje naslednje projekte:

- mednarodno izmenjavo informacij o uporabi najboljših razpoložljivih tehnologij za nadzor industrijskih emisij – faza III –, ki jo bo izvedla OECD;
- vseevropski akcijski načrt za jesetre, ki ga bo izvedel sekretariat Bernske konvencije (Svet Evrope);
- posodobitev smernic evropskega centra za okolje in zdravje (ECEH) o akcijskih načrtih v zvezi z nevarnostjo vročine za zdravje, ki jo bo izvedla Svetovna zdravstvena organizacija.

Okvirni znesek, dodeljen tovrstnim ukrepom, ki jih GD za okolje in GD za podnebno politiko izvajata v okviru posrednega upravljanja, je 3 milijone EUR za obdobje 2021–2024.

5.4.2 Finančna podpora za aktiviranje naložb zasebnega sektorja v energijsko učinkovitost

Sporazum o prispevku z UNEP za aktiviranje naložb zasebnega sektorja v energijsko učinkovitost prek skupine finančnih institucij za energijsko učinkovitost v okviru poglavja 2 z naslovom „Enhancing climate neutrality and clean energy“ (Okrepitev podnebne nevtralnosti in čiste energije) priloge k memorandumu o soglasju med Evropsko komisijo in Programom Združenih narodov za okolje za obdobje sodelovanja 2020–2024, ki sta ga sklenila Evropska komisija in UNEP.

Skupina finančnih institucij za energijsko učinkovitost znatno prispeva k pospeševanju zasebnega financiranja energijske učinkovitosti, pri čemer se trenutno osredotoča na evropski zeleni dogovor in okvir načrta za okrevanje EU.

Finančna pobuda Programa Združenih narodov za okolje (UNEP FI) se pooblasti za izvajanje dela dejavnosti skupine finančnih institucij za energijsko učinkovitost v skladu s postopki, določenimi v sporazumu o prispevku.

Finančna podpora za UNEP v obdobju 2021–2024 ne presega 0,6 milijona EUR.

5.5 Projekti, financirani z drugimi oblikami financiranja, ki bodo zajeti v 85 % proračuna v skladu s členom 9(3)

V skladu s členom 9(3) bo najmanj 85 % proračuna za program LIFE dodeljenih nepovratnim sredstvom, projektom, financiranim z drugimi oblikami financiranja v obsegu, določenem v večletnem programu dela, in finančnim instrumentom v obliki operacij mešanega financiranja.

Dejavnosti, ki se lahko upoštevajo v izračunu 85-odstotnega najnižjega zahtevanega praga v skladu s členom 9(3b), so:

- nagrade in uradna priznanja, vključno z vsemi povezanimi odhodki (tj. evropski zeleni list, nagrada za zeleno prestolnico, nagrada na področju narave za evropska podjetja; nagrada Natura 2000);

- podpora, izmenjava strokovnega znanja in mreženje za izboljšanje sodelovanja različnih deležnikov pri zasnovi, izvajanju in izvrševanju okoljskih in podnebnih politik EU (npr. platforma za premogovniške regije v prehodu, evropski podnebni pakt, Konvencija županov za podnebne spremembe in energijo, sporazum o zelenih mestih, trg financiranja energijske učinkovitosti, evropski teden trajnostne energije, forumi za naložbe v trajnostno energijo, industrijski forum za čisto energijo o energiji iz obnovljivih virov, dejavnosti mreženja v podporo nacionalnim kontaktnim točkam LIFE, vključno z usposabljanjem, dejavnostmi vzajemnega učenja in dogodki za izmenjavo izkušenj);
- gradnja zmogljivosti, usposabljanje in druge vrste podpore za države članice in druge akterje, odgovorne za izvajanje zakonodaje in politik EU, vključno s tehnično pomočjo za opredelitev in spodbujanje zelenih naložb, medsebojnimi strokovnimi pregledi, oblikovanjem smernic in izmenjavo najboljših praks (program TAIEX-EIR Peer to Peer, sodelovanje z nacionalnimi sodniki, gradnja zmogljivosti držav članic v zvezi z razvojem nacionalnih evidenc emisij, platforma za zmanjševanje tveganj na področju energijske učinkovitosti itd.);
- podpora za zbiranje podatkov, sisteme informacijske tehnologije, zbirke podatkov, raziskave in specializirane organe, ki deležnikom omogočajo dostop do okoljskih in podnebnih podatkov in/ali uporabo teh podatkov (npr. raziskava LUCAS, informacijski sistem za gozdove EU (FISE), evropski informacijski sistem za vode (WISE), observatorij za inovacije na področju industrijskih emisij, Evropska informacijska mreža za tujerodne vrste (EASIN), evropska opazovalnica za energijsko revščino, zbirka rezultatov projektov LIFE);
- ustrezno delovanje in varnost sistema EU za trgovanje z emisijami (register Unije) ter izpeljanih aplikacij (spremljanje, poročanje, preverjanje in akreditacija; nacionalna zgornja meja emisij; rezerva za stabilnost trga), vključno z dražbenim sistemom;
- posredno upravljanje z mednarodnimi organizacijami (kot so STO, OECD, UNFCCC, UNEP, FAO, Mednarodna agencija za energijo, EIB), da bi se dosegli cilji iz člena 3 uredbe LIFE (npr. posredno upravljanje za tehnično pomoč naložbam v energijsko učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov, usmerjenim v stavbe, ki varčujejo z energijo in zmanjšujejo emisije).

Komisija bo odboru vsako leto poročala o znesku, ki je bil tem projektom namenjen v predhodnem letu.

6. KUMULATIVNO FINANCIRANJE

Sredstva programa LIFE se lahko v nekaterih primerih uporabijo za dodajanje, dopolnjevanje ali združevanje sredstev iz drugih programov EU. Namen tega bi lahko bil na primer spodbuditi, dodati ali usmerjati neko specifično delo v zvezi s ključnimi okoljskimi ali podnebnimi vprašanji v okviru drugih programov.

Cilj teh vrst financiranja bo razviti usklajena prizadevanja, optimizirati sinergije in/ali doseči specifične cilje programa LIFE. Njihov namen je zagotoviti večjo učinkovitost finančnega izvoda in omogočiti boljše usklajevanje podpore končnim upravičencem/prejemnikom.

Kumulativno financiranje bi se lahko uporabilo za financiranje prispevka programa LIFE na primer k razpisom za zbiranje predlogov, specifičnim nepovratnim sredstvom, razpisom za zbiranje ponudb ali podpori v obliki mešanega financiranja, ki se financirajo tudi iz drugih programov in finančnih instrumentov EU.

6.1 Način upravljanja

Dejavnost bo neposredno upravljala Komisija ali izvajalska agencija. Posredno upravljanje bo uporabljeno, če bo to utemeljevala vrsta dejavnosti.

6.2 Izvajalski organ

Če bi se za upravljanje teh dejavnosti lahko pooblastila več kot ena organizacija, se izbere organizacija, ki upravlja najbolj podobne dejavnosti, ob upoštevanju namena in vsebine dejavnosti.

6.3 Pravila za izvajanje

Če je mogoče, se pri upravljanju dejavnosti upoštevajo veljavna pravila v okviru zadevnih programov.

V primeru različnih pravil in/ali za preprečitev preobremenjenosti vložnikov se pravila, ki jih je treba uporabljati, izberejo tako, da zagotavljajo učinkovito izvajanje, čim širše sodelovanje in čim večjo poenostavitev za morebitne vložnike.

Vsi razpisi za zbiranje predlogov ali razpisi za zbiranje ponudb se ustrezno promovirajo na spletni strani programa.